

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1899. Andra Kammaren. N:o 7.

Fredagen den 17 februari.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 10 innevarande februari.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit ett så lydande sjukbetyg, som upplästes:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr J. Olsson af sjukdom (influenta) är förhindrad lemna sin bostad, intygas.

Stockholm den 17 februari 1899.

Tage Sjögren,
leg. läkare.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet herr *G. Elowsons* i senaste sammanträdet aflemnade motion, n:o 221.

§ 4.

Föredrogs och bordlades för andra gången:

statsutskottets utlåtanden och memorial n:is 2, 3, 4, 11, 12 och 13;

bevillningsutskottets betänkanden n:is 2, 3 och 4; samt

lagutskottets utlåtanden n:is 8, 9 och 10.

§ 5.

Härefter aflemnades nya motioner af:

herr *A. Olsson* i Väsby, n:o 222, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ordnande af fiskeribefolkningens vid hafskusterna bostadsförhållanden med undantag af befolkningens inom Göteborgs och Bohus län;

herr *J. Centerwall*, n:o 223, om ändring i gällande bestämmelser angående val af justitieombudsman; samt

herr *P. Norberg*, n:o 224, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om viss ändring i reglementet för folkskolelärnarnes pensionsinrättning.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *J. Andersson* i Öhrstorp under 12 dagar från och med den 21 dennes,

herr *C. J. Jakobsson* i Karlshult under 8 dagar från och med den 18 dennes, samt

herr *A. Thylander* under 10 dagar från och med denna dag.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

lagutskottets utlåtande n:o 11, i anledning af väckt motion om ändring af 20 kap. 8 § ärfdebalken; och

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående åtgärder för den svenska borgerliga tidens bringande i öfverensstämmelse med den europeiska medeltiden.

§ 8.

Justerades ett protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,45 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Lördagen den 18 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 11 dennes förda protokoll.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit följande tre sjukbetyg, som upplästes:
Herr Fridtjuv Berg är på grund af sjukdom (influenta) tills vidare urståndsatt att bevista Riksdagens förhandlingar, betyggar
Stockholm den 17 februari 1899.

A. Nettelblad,
leg. läkare.

Att riksdagsmannen Oskar Erickson i Bjersby, som lider af influensa, till följd deraf är oförmögen att på några dagar bevista Andra Kammarens sammanträden, intygas på heder och samvete.
Stockholm den 18 februari 1899.

A. Lindblad,
leg. läkare.

Att friherre W. von Schwerin, ledamot af Riksdagens Andra Kammare, till följd af influensa är hindrad att under de närmaste dagarne deltaga i riksdagsgöromålen, intygas.
Stockholm den 17 februari 1899.

Carl Flensburg,
med. doktor.

§ 3.

Herr statsrådet m. m. *N. Claëson* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående disposition af kronolägenheten Halmstads slottsjord;
angående försäljning af dels en under förra kronofogdebostället $\frac{5}{8}$ mantal Qvarnberga n:o 1 i Södermanlands län lydande utega, dels ock ett till förra militiebostället $\frac{5}{8}$ mantal Tingaröd n:is 4, 7 och 13 i Malmöhus län hörande gatehus;

angående försäljning af tre till indragna militieboställen i Östergötlands län hörande lägenheter;

angående upplåtelse åt enskilde af viss del af ett vid afvittringen inom Jockmocks socken för kronans räkning afsatt område invid Murjeks jernvägsstation i Norrbottens län;

angående försäljning af lägenheter under förra jägmästarebostället $\frac{1}{2}$ mantal Råstorp n:o 2 Södergården i Östergötlands län;

angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter förra landtbrukaren Carl Johan Johansson;

angående ett till allmänna läroverket i Kalmar beviljadt lån;

angående upplåtelse från kronans mark inom Piteå socken af ett område till plats för en kapellbyggnad m. m.; samt

angående mosaiske trosbekännares fattigvård.

De kongl. propositionerna bordlades.

§ 4.

Härefter föredrogos, hvar för sig, de i gårdagens sammanträde aflemnade motioner.

Dervid hänvisades herr *A. Olssons* i Väsby motion, n:o 222, till kammarens tillfälliga utskott n:o 4 samt herr *J. Centerwalls* motion, n:o 223, till konstitutionsutskottet.

Vid föredragning dernäst af herr *P. Norbergs* motion, n:o 224, om skrivelse till Kongl. Maj:t i fråga om viss ändring i reglementet för folkskolelärarnes pensionsinrättning, begärdes ordet af motionären

Herr Norberg, som yttrade: Herr talman! Då jag vid närmare eftersinnande har funnit, att måhända denna motion borde blifva behandlad af ständigt utskott, så skall jag be att få återtaga densamma.

Den af herr Norberg sålunda gjorda hemställan blef af kammaren bifallen.

§ 5.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda:

lagutskottets utlåtande n:o 11, samt

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4.

§ 6.

Vidare föredrogos, hvart för sig, och godkändes bankoutskottets nedannämnda utlåtande och memorial:

n:o 5, med anledning af väckta motioner och i öfrigt framställt förslag om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken; och

n:o 6, angående inköp af en fastighet för riksbankens blifvande kontor i Kristianstad.

§ 7.

I ordningen förekom dernäst Andra Kammarens fjerde tillfälliga *Ang. offentlig-utskotts utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om skrivelse* *görande i tryck af fyrktal, som öfverstiga etthundra.*

I berörda inom Andra Kammaren afgifna motion hade herr *L. Eriksson* i Bäck hemställt, att Riksdagen ville i skrivelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville låta, efter de fyrktalslängder, som användes för 1892 års kommunala rösträttsstatistik, som bihang dertill, i tryck offentliggöra fyrktalet för hvar och en fyrkegande, som har mer än 100 fyrk.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen ej måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

I fråga härom anförde:

Herr Eriksson i Bäck: Herr talman, mina herrar! Som synes, har utskottet afstyrkt min motion. Jag skall icke med många ord söka att bemöta dess skäl härför, men jag finner mig dock föranlåten att något yttra mig derom.

Utskottet har i flere delar vitsordat motiveringen i min motion, och då är det underligt, att det slutligen kommit till ett afstyrkande resultat. Jag har påstått, att behovet af en begränsning är så allmänt erkändt, att derom icke mycket behöfver ordas. Derpå svarar utskottet med att på nio rader vitsorda detta förhållande. Likaså har utskottet förhållit sig i afseende på flera delar af min motivering. Men sjelfva hufvudskälet för min motion, sjelfva grunden, hvarpå jag stödt min begäran om offentliggörande af fyrktalen, derpå har utskottet icke vågat sig in. Det har tydligen icke velat forska i statistiken för att komma till kännedom om huru ofullständig och otillförlitlig den är i berörda afseende. Utskottet har antagligen tänkt som så, att det är mycket bra, om det kunde lyckas att få en sådan begränsning, som hittills antagits af Andra Kammaren. Det har tydligen haft en förhoppning om att en sådan reform skulle med det snaraste kunna genomdrivas i den svenska riksdagen. Ja, det må hafva en sådan förhoppning, men jag tror icke, att det skall gå så snart, utan nog kan man hinna trycka ett sådant häfte, som jag begärt, och hinna det många gånger om.

Utskottets hufvudmotiv för afstyrkandet synes vara, att utredningen skulle fördröja reformen i den kommunala rösträttsfrågan. Men då rigtar ju utskottet sitt svar mot någonting, som jag icke begärt. Jag har icke begärt någon utredning. Jag har tvärtom tänkt, att en utredning verkligen skulle fördröja reformen, och därför har jag icke begärt någon. Jag vill dock säga, att jag icke tänkt eller hoppats, att en motion om utredning skulle bifallas. Men jag har i alla fall varit af den åsigten, att om den skulle bifallas, skulle den fördröja reformen. Derfor har jag i min motion sagt ifrån, att jag anser en

Ang. offentlig-utredning icke vara behöflig. Och då svarar utskottet, att en utredning skulle fördröja reformen. Det vitsordar således min tankegång äfven af fyrktal i det fallet.

öfverstigande
ett hundra.

(Forts.)

Om utskottet hade gjort sig besvär att granska den statistik af år 1892, som redan finnes, så skulle det kunnat få kännedom om att i en hel del kommuner i riket skulle äfven efter den begränsning, som Andra Kammaren sistlidet år antog, nemligen en begränsning till $\frac{1}{20}$ för aktiebolag och $\frac{1}{10}$ för andra röstberättigade samt ett maximum af 1,000 röster — efter en sådan begränsning skulle ändå i åtskilliga kommuner inom riket det vara några få personer, som vore bestämmande. Mellan 4 och 10 personer skulle i en hel mängd kommuner äfven efter begränsningen hafva afgörande inflytande på kommunens angelägenheter. Icke så mycket bland de större, men mera bland de mindre kommunerna, de som hafva mellan 7 och 10 tusen fyrkar, bland dessa är det en ganska stor procent, der några få röstegande skulle komma att hafva afgörandet i sin hand.

Det kunde ju vara bra att, då rösträttsfrågan slutligen på allvar komme till afgörande, hafva till förfogande ett så fullständigt material, som möjligen kan åstadkommas, för att få fram den möjligaste bästa reform.

Utskottet tror mig tydligen om att jag vill föredröja en reform i den kommunala rösträttsfrågan och att min motion skulle hafva en sådan verkan. Utskottets ärade ledamöter kunna dock vara förvissade om att jag önskar så snart som möjligt en reform i berörda hänseende, men jag har varit af den öfvertygelse att, om man finge fram ett sådant offentliggörande af fyrktalen, som jag föreslagit, reformens motståndare skulle få se, att den icke var så farlig, som de föreställt sig, och rösträttsformens vänner erfar, att hvad de hittills hållit på icke är så förfärligt genomgripande, som man förut tänkt sig. Såsom bevis på detta mitt sista påstående kan jag nämna, att man ända till sistlidet år ansett; att man kunde vara glad, om man finge igenom en begränsning af $\frac{1}{20}$ eller $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal. Då kom man emellertid till insigt om att dermed icke vore så mycket vunnet, utan att man behöfde ett absolut maximum af 1,000 röster.

Herr talman! Under nuvarande förhållanden anhåller jag att få yrka bifall till min motion och afslag å utskottets hemställan.

Herr Zetterstrand: Herr talman! Mina herrar! Jag tror säkerligen, att det vore mycket önskvärdt, om kammaren ville enhälligt ansluta sig till utskottets hemställan och dermed göra ett kraftigt uttalande till förmån för en snar och nöjaktig lösning af den kommunala rösträttsfrågan.

Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mina herrar! För min del tror jag, att utskottet på ett lyckadt sätt gifvit motionären svar på tal, då utskottet på sidan 3 i sitt betänkande säger:

»I betraktande af den allmänna och lifliga misstämning, som inom kammaren uppstod med föranledande af det sålunda motiverade uppskofvet i rösträttsfrågan, skulle det väl från Andra Kammarens stånd-

punkt vara föga välbetänt att nu genom en begäran om ytterligare utredning gifva en osökt anledning för reformens motståndare att på yrka ytterligare uppskof i hufvudfrågan.»

Jag är nog af den åsigt, att det kan vara bra att hafva en statistisk utredning att stödja sin uppfattning på, då man vill framkomma med ett förslag, men hvad denna fråga beträffar, så hafva vi enligt min tanke så tillräckligt bevismaterial i den statistik, som redan finnes, samt i den praktiska erfarenhet från respektive kommuner, som vi representera, att vi utan vidare uppskof och utan ytterligare utredning kunna bilda oss en uppfattning om denna fråga. Den, som med detta bevismaterial och den erfarenhet, som finnes, icke blir öfvertygad om nyttan och nödvändigheten af en reform eller en begränsning af den kommunala rösträtten, han blir sannerligen icke mera öfvertygad derom, i fall han till äfventyrs finge veta, huru många det finnes som rösta för mer än 100 fyrkar.

Motionären säger, att »det vore önskligt och nyttigt, att för dem, som vilja söka utreda de verkliga teoretiska följderna af en ändring i den kommunala rösträtten, finnes att i tryck få upplysning om röstetalet för hvarje röstberättigad». Motionären skulle således önska en ännu vidlyftigare utredning än den, han i sin motion begär. Ja, jag medgifver, att det för teoretici kan vara bra att hafva en vidlyftig statistisk utredning; men för min del tycker jag, att vi hafva alldeles tillräckligt med rösträttsteorier, och anser tiden vara inne att skrida till praktisk handling. Jag kan därför icke vara med om ett förslag, som i sig innebär — säga hvad man säga vill — motiv för ytterligare uppskof med en nödvändig och nyttig reform, och skall sålunda, herr talman, be att få yrka afslag å motionen och bifall till utskottets hemställan.

Herr Eriksson i Bäck: Om den siste ärade talaren icke hade läst endast *en* mening i min motion, utan läst den i dess helhet, skulle han säkerligen hafva kommit till en annan uppfattning. Men han tyckes hafva läst motionen endast bitvis eller åtminstone icke komma i håg mer än bitvis af densamma. Jag anser det därför icke nödigt att bemöta honom. Men då han talade om utredning, kan jag emellertid icke underlåta att ännu en gång påpeka, att jag icke begärt någon utredning. Jag har endast begärt offentliggörande i tryck af de fyrktal, som öfverstiga etthundra, och det behöfde väl ej förorsaka någon lång tidsutdrägt och stora kostnader. Jag har vidare sagt ifrån, att offentliggörandet af de fyrktal, som understiga etthundra, icke skulle tjena till så mycket. Det skulle nog också vara önskvärdt, men dermed vore dock icke så mycket vunnet.

Herr Persson i Tällberg: Jag anser mig vara skyldig att upplysa den ärade motionären om att jag genomläst hans motion med mycken uppmärksamhet; och jag vill derjemte uttala som min öfvertygelse, att, om motionären sjelf får tid att genomtänka hvad den af honom framburna motionen innebär, han skall komma till samma uppfattning, som utskottet och jag hysa i detta afseende.

Ang. offentliggörande i tryck af fyrktal öfverstigande etthundra.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talmannen till proposition upptagit de framställda yrkandena, biföll kammararen utskottets hemställan.

• § 8.

Statsutskottets utlåtande n:o 2, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel, innefattande anslagen till kongl. hof- och slottsstaterna, som härefter föredrogs, blef af kammararen jemväl godkänt.

§ 9.

Till handläggning förelåg vidare statsutskottets utlåtande n:o 3, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Punkten 1.

Bifölls.

Efter föredragning af *punkten 2* anförde:

Ang. anslag till lagbyrån.

Herr Staaff: Om man, herr talman, slår upp hvad i statsverkspropositionen säges om lagbyrån, finner man, att der meddelas en vissierligen kort men summarisk redogörelse för lagbyråns verksamhet och arbete under det förflutna året och om de af byrån utarbetade lagförslag. Nu skulle man kunna antaga, att, om någon person, rättsbildad eller icke, emellertid intresserad för något af de ämnen, i hvilka lagbyrån arbetar, ville skaffa sig en närmare kännedom om ett dylikt lagförslag och i sådant afseende vände sig till justitiedepartementet, han utan svårighet skulle kunna för granskning utfå detsamma. Man skulle så mycket gifnare kunna antaga detta, som tryckfrihetsförordningen, riktigt läst, synes mig med full klarhet gifva vid handen, att alla slag af offentliga handlingar — och af en lagbyrå utarbetadt lagförslag måtte väl tillhöra sådana offentliga handlingar — skola hållas allmänheten till handa på begäran. Men jag känner ett fall, då en alldeles motsatt princip gjort sig gällande. Jag känner till och med, att denna princip är den inom justitiedepartementet afgjordt herskande, och det är med anledning derutaf jag vill tillåta mig att här säga några ord.

En person, som af tidningarne inhemtat, att lagbyrån fullbordat ett lagförslag af det högsta intresse för allmänheten och för praktiska jurister, vände sig till justitiedepartementets registrator med anhållan att utfå detta förslag. Men han kunde icke få det. Registratorn kunde icke hålla honom det till handa, utan hänvisade sökanden till vederbörande expeditionschef. Expeditionschefen meddelade honom — för öfrigt mycket välvilligt — att efter den i departementet rådande uppfattning lagbyrån icke vore någon beredning, utan endast vore sakkunnige, som tillkallades af justitieministern för att biträda honom

med utarbetandet af lagförslag. Byråns förslag hade icke annan karakter än af koncept, som justitieministern upptog i den mån, han funne lämpligt, eller kastade i papperskorgen. Den person, om hvilken jag talar, frågade då: Finnes det således icke någon möjlighet att utfå ett sådant lagförslag, när ett verkligt och stort intresse förefinnes att i tid få granska detsamma? Jo, svarades det honom, ni kan gå in med en anhållan till Kongl. Maj:t, och en sådan anhållan skall departementschefen sannolikt vara benägen att förorda. Personen i fråga tog det säkra för det osäkra, gick in till Kongl. Maj:t med en sådan anhållan och fick densamma beviljad. Han fick sålunda ut lagförslaget; men då han granskade detsamma, fann han, att det var utan motiv. Då detta väckte hans uppmärksamhet, begynte han ännu närmare granska det, och fann då — det var ett tryckt dokument — att, ehuru det var försedt med en tydlig, särskildt anbragt blårygg — sannolikt för att framkalla intrycket af att det vore en särskild handling — denna handling började med sidan 66 och sålunda blott var ett fragment, afrifvet från en annan handling. Personen i fråga fick således icke hvad han ville hafva. Han fick endast en del deraf, en del, som icke var tillräckligt stor att bereda honom och dem, för hvilkas räkning han begärt förslaget, tillfälle att utföva den granskning, som de önskade. Nu kan man väl fråga: kan det verkligen hafva varit Riksdagens mening, då den omrangerade den förut befuntliga lagberedningen till en under justitieministern arbetande lagbyrå, att densammans förslag skulle undandragas offentlig granskning och icke förr få komma till offentligheten än genom en regeringsproposition — om nemligen en sådan följer på förslaget? Hvad är det då — kan man fråga — för en mening uti, att någon redogörelse alls lemnas i statsverkspropositionen för hvad lagbyrån gjort? Om byrån endast består af medlemmar, som äro vanliga embets- och tjänstemän i departementet, hvarför skall någon redogörelse lemnas för deras verksamhet mera än för de andra embets- och tjänstemännens? Icke brukar statsverkspropositionen innehålla någon redogörelse för hvad en expeditiionschef eller en kanslisekreterare gjort. Om lagbyråns medlemmar icke hafva någon annan uppgift — ehuru deras verksamhet är begränsad till ett visst fält, nemligen till lagreformarbetet — hvarför skall en särskild ordning iakttagas i fråga om dem?

Det är för mig ofattligt, hvilken skada det skulle kunna medföra, om lagbyråns arbeten utfinges till granskning, då de vore fullbordade och då man genom de allmänna tidningarna fått underrättelse derom. Jag kan icke fatta, att justitieministern, då han skall upptaga helt eller delvis lagbyråns förslag och deraf möjligen göra ett regeringens förslag, skall på något sätt kunna bli störd derutinnan af att en offentlig granskning förut fått hand om förslaget. Ej heller kan jag förstå, att detta menligt skulle kunna inverka på högsta domstolens pröfning.

Det är klart, herr talman, att jag icke har något yrkande att göra. Men jag har velat framställa till kammarens begrundande, huruvida den nu rådaude praxis verkligen kan sägas vara i öfverensstämmelse med hvad kammaren afsett med lagbyrån, och möjligen äfven till justitieministerns öfvervägande, huruvida det icke vore lämp-

Ang. anslag
till lagbyrån.
(Forts.)

ligare att i detta fall inslå på en väg, som bättre öfverensstämde med de tydliga och klara föreskrifterna i vår tryckfrihetsförordning.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Annerstedt: Det torde tillåtas mig att i kammarens minne återföra det, som passerade för några år sedan, då den ordning i fråga om lagförbättringars förberedande vidtogs, som nu är gällande. Förut hade man en lagberedning, hvilkens förslag och motiv i förhållande till regeringen fullkomligt uppfylde de villkor, som den siste talaren antydde såsom de rätta. Sedan lagberedningen afgifvit förslag till en lag, var detta en offentlig handling, som kunde utfås och som trycktes och utdelades jemte motiverna för densamma. Men med denna anordning var Riksdagen icke belåten. Riksdagen ansåg, att derigenom chefsens för justitiedepartementet ansvarighet för lagförbättringens fortgång icke var så stor, som den borde vara; och af detta skäl förändrade Riksdagen den dåvarande organisationen till den, som nu är gällande, nemligen så att ett anslag anvisades till en lagbyrå, hvilkens uppgift är att biträda chefen för justitiedepartementet i det arbete, som inom departementet fortgår i och för lagförändringar. Det är ju tydligt, att, sedan lagbyrån fått en sådan ställning, den icke afgifver några förslag, hvilka såsom lagberedningens komma till offentligheten. Då densammes verksamhet är inskränkt till att på chefsens för justitiedepartementet anmodan och efter af honom lemnad föreskrift utarbeta förslag i de ämnen, som äro under behandling inom departementet, äro lagbyråns arbeten en integrerande del af arbetena i departementet; de äro icke annat än koncept, förberedande utkast till förslag, som i sinom tid af chefen för justitiedepartementet framläggas för Kongl. Maj:t i statsrådet, och der remitteras till högsta domstolens utlåtande. Lika litet som, efter hvad jag föreställer mig, en komité låter sig nöja dermed, att, under det att komiténs arbeten pågå, delar och förberedande utkast publiceras och bringas till offentlig kännedom på grund af en med aberopande af tryckfrihetslagen framställd begäran, lika litet kan departementet, om arbetet der skall fortgå utan rubbning och på ett fruktbarande sätt, finna det lämpligt att — innan ännu ett ärende är bragt så långt, att ett bestämdt förslag föreligger — lagbyråns utkast publiceras och blifva föremål för kritik. Det är icke alldeles likgiltigt, om ett lagärende redan från början mötes med en kritik, beroende på vissa stadganden, som sedermera förändras. Jag tror att erfarenheten, särskildt från denua kammares förhandlingar, skall visa tillräckligt många exempel derpå, att ett lagförslags öde framdeles varit i icke väsentlig mån beroende på en kritik, som varit rigtad icke mot hvad lagförslaget verkligen innehållit, utan mot något annat. Under sådana förhållanden och så länge den nuvarande organisationen med Riksdagens bifall eger bestånd, måste jag påstå, att tryckfrihetslagens föreskrifter icke äro tillämpliga i detta fall — att, lika litet som en person utanför departementet kan komma och med stöd af tryckfrihetslagens föreskrifter begära att utfå och få till trycket befordera ett af föredraganden för lagärenden inom departementet uppgjordt förslag till en lagändring, lika litet är någon berättigad att på grund af tryckfrihetslagens föreskrifter begära att erhålla lagbyråns förslag.

Detta förhindrar naturligtvis icke, att, när under särskilda förhållanden hos någon eller några eller hos allmänheten en berättigad önskan förefinnes att erhålla kännedom om ett lagförslag, Kongl. Maj:t kan besluta, att redan ett koncept må utlemnas, tryckas och publiceras; men detta bör vara föremål för pröfning i hvarje särskildt fall.

Hvad nu beträffar det särskilda exempel, som af den föregående talaren anfördes, så erhöill han precis hvad han begärt, nemligen det uppgjorda lagförslaget. Då han icke utfick det utkast till motiv, som var upprättadt, anser jag det icke vara omöjligt — ehuru jag visserligen icke kan erinra mig vid hvilken tidpunkt framställningen gjordes — att detta berodde uteslutande derpå, att motiven icke voro fullt utarbetade och att man icke önskade att de publicerades i ofullbordadt skick.

Huru granskningen af ett lagförslag kan omöjliggöras deraf, att motiv icke äro bifogade texten, kan jag för min del icke förstå. För den sakkunnige äro naturligtvis de föreslagna lagbuden det som bör undergå granskning, och jag tror icke, att i vår lagstiftning dessa i allmänhet äro så svårfattliga, att man behöfver några utförliga motiv för att granska lagbuden. Motivens ändamål är naturligtvis bland annat att för Riksdagen klargöra behovet eller icke behovet af en ändring i den ena eller andra riktningen och att upplysa om hvarför de föreslagna lagbuden hafva erhållit den form, i hvilken de framträda; men motivens ändamål är framför allt att för den icke lagkunnige, för den som icke sysslat med laggranskning eller lagtillämpning, tydliggöra, hvarför man gjort på det ena eller andra sättet. För den sakkunnige måste otvifvelaktigt lagtexten vara det viktiga; för honom är det egentligen denna, som spelar någon roll.

Det må slutligen tillätas mig att antyda, att skälet hvarför i fråga om lagbyrån — i motsats mot hvad eljest är fallet, då det gäller embetsmäns verksamhet — uti statsverkspropositionen intages en kortfattad redogörelse för det arbete, hvarmed denna byrå under det närmast föregående året varit sysselsatt, är att söka deri, att anslaget till byrån är ett extra anslag, som beviljas år för år. Man har på grund deraf antagit, att Riksdagen, då den skall bevilja detta på extra stat uppförda anslag, också önskar att i största allmänhet lära känna, hvarmed lagbyrån under det nästföregångna året varit sysselsatt.

Det är endast dessa upplysningar jag trott mig behöfva för kammaren framlägga med anledning af den föregående talarens anförande.

Herr Staaff: Jag tror icke, att jag behöfver här i kammaren argumentera för den åsigten, att motiv, d. v. s. grunder för ett förslag äro viktiga för att kunna bedöma sjelfva förslagens innebörd och sjelfva förslagens halt. Jag kan eljest icke inse, hvarför vi alltid äro angelägna derom, att då ett förslag framställles — vare sig det kommer från en enskild ledamot af kammaren eller från regeringen eller från ett utskott, i de fall då utskott kunna framlägga förslag — det skall vara åtföljdt af grunder, som verkligen visa, hvarför förslaget tillkommit, dess syfte, dess räckvidd och dess innebörd. Detta förefaller mig så påtagligt, att jag icke vidare skall dervid uppehålla mig.

Hvad angår frågan om lagbyråns tillkomst, var denna mig icke obekant; men jag har icke kunnat finna eller förstå, att herr justitie-

Ang. anslag
till lagbyrån.
(Forts.)

ministern uppvisat, hurusom af den omständigheten, att lagbyrån arbetar under justitieministerns ledning i stället för såsom en själfständig lagberedning, skulle med nödvändighet följa, att sådana af lagbyrån utarbetade förslag, som likväl i statsverkspropositionen kallas just utarbetade förslag, icke kunna blifva för allmänheten tillgängliga.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet sade bland annat, att det icke är ovigtigt, om ett lagförslag redan från början mötes af anmärkningar och kritik. Nej, det är visst icke ovigtigt, och det har vår grundlag just menat, då den föreskrifvit, att lagförslag skola genömgå kritik uti högsta domstolen. Detta har äfven vår tryckfrihetsförordning menat i fråga om såväl lagförslag som alla andra offentliga handlingar, ty vår tryckfrihetsförordning har utgått från principen om en oinskränkt offentlig granskning eller — för att uttrycka mig precist — om en offentlig granskning, icke inskränkt i andra fall än dem, som uttryckligen äro föreskrifna i tryckfrihetsförordningen.

Herr A. Hedin: Något försök att påvisa, att det af herr Staaff öfverklagade förfarandet icke är grundlagsvidrigt, har herr chefen för justitiedepartementet icke gjort; och om han gör ett sådant försök, kommer det att misslyckas. Men derom få vi tillfälle att tala en annan gång.

Jag skall endast begagna tillfället att påpeka, huru grundlöst hans påstående var, att man icke här i landet skulle behöfva känna motiven till ett lagförslag för att fatta, hvad meningen deruti är. Jag finner här bland de papper, som voro utdelade på min pulpet, då jag i dag kom till kammaren, ett bevis på motsatsen, ett bevis derom, att man här skrifer lagar så, att ingen dödlig, innan han får läsa motiven, kan hafva någon aning om hvad med lagbestämmelserna menats. Det är Kongl. Maj:ts proposition n:o 32 — med förslag till lag angående vapenöfning för utrönande af härens krigsberedskap — hvilken, efter hvad jag nu kan se, är komplett lika galen som dess föregångare för ett par år sedan. Den innehåller bestämmelse om skyldighet för värnpliktig att under år 1900 undergå vapenöfning, som afser utrönande af härens krigsberedskap, och dervid »tjenstgöra enligt de närmare bestämmelser, Konungen meddelar». Ja, att det behöfs närmare bestämmelser för utförande af denna föreskrift om en extra vapenöfning, det begriper hvar människa, och detta skulle sålunda icke behöfva vara särskildt utsatt i lagparagrafen. Men går man till motiven, så finner man, att dessa ordalag — som ännu aldrig någonsin haft en sådan betydelse, undantagandes i detta lagförslags föregångare för ett par år sedan — skola betyda, att Kongl. Maj:tt har rättighet att uti administrativ väg — fritaga hvilka och huru många han vill från den skyldighet, som genom denna lag är stadgad. Jag trotsar eho det vara må inom de fem verldsdelarne att, innan han läst motiveringen, finna, att lagparagrafen skall hafva en sådan betydelse, som denna motivering angifver. Lagparagrafen är med ett ord affattad på ett sådant sätt, att det som jag har anfört är — oberoende af hvad man för öfrigt tänker om hela företaget — ett tvingande skäl att afslå lagen.

Vidare anfördes icke. Punkten bifölls.

Sedan derefter *punkten 3* blifvit föredragen, begärdes ordet af

Herr Staaft, som yttrade: Statsverkspropositionen, herr talman, innehåller, att frågan om krigshofrättens organisation ännu icke kan framläggas till afgörande. Det är alldeles icke på denna fråga i dess helhet, som jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet, utan jag vill endast nämna, att jag tecknat mig till minnes — till dess frågan en gång kommer före — en liten händelse, som omnämndes i tidningarna sistlidna år. Det är en liten händelse, som kan förefalla såsom en bagatell, men som, rätt sedd, kan gifva en ledning för regeringens egen uppfattning af den nuvarande krigshofrättens nödvändighet och dess arbetes betydelse. Jag syftar på en liten notis, som stod att läsa i september och som innehöll, att krigshofrättsrådet — det finnes, som bekant, endast ett sådant — hade erhållit tjänstledighet — den var icke lång, icke fullt fjorton dagar — för att utöfva arbete såsom sekreterare i Hans Majestät Konungens jagtklubb. Nu, herr talman, ber jag, att icke någon måtte missuppfatta mig så, som om jag skulle misskänna vare sig betydelsen af sport i allmänhet eller den sociala betydelsen för riket af Hans Majestät Konungens jagtklubb; men jag måste säga, att jag haft den uppfattningen — det är möjligen en fördom — att domstolar och domstolars arbete skulle vara af den vikt och betydelse, att de icke i ringaste mån borde störas — ens af arbetet inom Hans Majestät Konungens jagtklubb.

Det är blott detta jag velat säga.

Vidare yttrades ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 4 och 5.

Biföll os jemväl.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

§ 10.

Härefter företogs till behandling *statsutskottets* utlåtande n:o 4, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *tredje* hufvudtitel, innefattande anslagen till *utrikesdepartementet*.

Punkten 1.

I afseende å regleringen af utgifterna under denna hufvudtitel för *Ang. ordinarie anslagen till utrikesdepartementet.* år 1900 hade Kongl. Maj:t, med hänvisning till det vid den kongl. propositionen angående statsverkets tillstånd och behof fogade statsrådsprotokollet öfver utrikesdepartementsärenden den 13 januari innevarande år, föreslagit, att nedannämnda ordinarie anslag måtte af Riksdagen

Ang. ordinarie anvisas att utgå emot nu gällande redovisningsskyldighet samt med anslagen samma rätt till deras användande och under enahanda vilkor som till utrikesdepartementet. hittills, nemligen:

(Forts.)

Kabinettskassans utgifter:

[1.] departementschefen, ministern			
för utrikes ärendena	kronor	24,000: —	
[2.] utrikesdepartementet	»	32,365: —	
[3.] ministerstaten	»	337,941: —	
[4.] militärattachéer	»	8,471: —	
[5.] skrifmaterialier, expenser och extra utgifter	»	63,523: —	466,300: —

Konsulskassans utgifter:

[6.] utrikesdepartementet	kronor	8,923: —	
[7.] konsulsstaten	»	231,198: —	
[8.] skrifmaterialier, expenser och extra utgifter	»	15,399: —	255,520: —
eller efter afdrag af hvad som här af beräknas kunna bestridas af inflytande konsulat- och expeditionsafgifter		95,520: —	160,000: —
			Summa kronor 626,300: —

Utgifter, som bestridas af svenska statsverket allena:

[9.] svenska kyrkan i Paris	»	2,950: —
		tillsammans kronor 629,250: —

Vid jemförelse mellan den för år 1899 gällande riksstaten och de af Kongl. Maj:t nu äskade anslagen framginge, att en ökning i anslagen till kabinettskassans utgifter af 22,500 kronor blifvit föreslagen. Af denna ökning belöpte sig på anslaget till utrikesdepartementet 4,870 kronor, beroende på ifrågasatt inrättande af tre nya tjänstebefattningar i departementet, och på anslaget till skrifmaterialier, expenser och extra utgifter 17,630 kronor.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 161, hade herr John Olsson föreslagit, att Riksdagen måtte afslå den af Kongl. Maj:t under rubriken »skrifmaterialier, expenser och extra utgifter» begärda förhöjningen å tredje hufvudtiteln, samt att Riksdagen måtte besluta att nedsätta det af Kongl. Maj:t till ministerstaten begärda anslag, 337,941 kronor, med 40,000 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte, med afslag å herr Olssons ifrågavarande motion, bifalla hvad Kongl. Maj:t i fråga om regleringen af de ordinarie utgifterna under tredje hufvudtiteln föreslagit.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Höjer: Herr talman! Mina herrar! Då motionären af sjukdom är hindrad att sjelf i dag försvara sin motion, skall jag anhålla att få yttra några ord på den grund att jag i allt väsentligt delar de åsichter, som han i sin motion uttalat. Jag endast beklagar, att jag icke eger förmåga att med tillbörlig sälta och verve behandla statsutskottets föreliggande utlåtande åtminstone i de delar, som beröra den ifrågasatta nedsättningen i anslaget under ministerstaten. Jag anhåller att endast få göra ett par blygsamma små anmärkningar i förbigående, dervid hänvisande — med afseende å de skäl, som tala för den ifrågavarande nedsättningen — till hvad både jag sjelf och andra i ämnet yttrade vid riksdagarne 1891, 1892 och 1896. Jag gör denna korta hänvisning så mycket hellre, som statsutskottet i sitt utlåtande icke har sysselsatt sig med några af de ifrågavarande skälen.

Först i förbigående några personalia! När jag granskade statsutskottets föreliggande utlåtande, så öfverraskades jag högeligen deraf, att utlåtandet i den punkt, hvarom här nu är fråga, icke var beledsagadt af någon reservation af de högt ärade statsutskottsledamöterna ifrån denna kammare, och min förvåning blef ännu mycket större, då jag sag, att ingen reservation var anfordrad ens af herr Pehr Pehrson i Törneryd, herr Per Ersson i Vestlandaholm och herr Carl Persson i Stallerhult. Min förvåning grundar sig i detta fall på det obestridliga faktum, att dessa mina tre högt ärade kamrater i kammaren, som voro med i år 1891 års statsutskott, icke allenast biträdde det förslag till riksdagsskrifvelse, som statsutskottet då hemställde om, utan äfven i form af reservanter voro med om det alldeles extra ordinära förslaget, att Riksdagen skulle taga saken i sin egen hand och ögonblickligen avägbringa en nedsättning i anslaget till ministerstaten af 40,000 kronor, d. v. s. att dessa mina tre högt ärade kamrater voro 1891 med om nätt opp alldeles detsamma, som herr Olsson i sin här föreliggande motion föreslagit. Nu kunna visserligen dessa tre herrar helt kort affärda mig med den förklaringen, att de i den punkten ha ändrat åsigt, och möta mig med samma svar, med hvilket en af deras föregångare, furst Bismarck, bemötte en af sina vänner, som förebrådde honom att ha sadlat om. Bismarck sade: »jag tackar i innerligen Gud, som gör mig för hvar dag allt visare». Derom är nu ingenting att säga; jag vill blott tillägga, att om visheten skulle ligga deri, att man förändrar eller »justerar» sin åsigt, hafva ej blott de tre ärade utskottsledamöterna, utan många andra af oss i denna kammare rikliga anledningar att tacka vår Herre!

Hvad nu beträffar statsutskottets föreliggande utlåtande i den punkt, som det nu närmast är fråga om, kan man af statsutskottets motivering icke komma riktigt på det klara med huruvida statsutskottet, som förklarar sig hylla den mening, som uttalades i frågan af 1896 års statsutskott, tillika ställer sig på samma ståndpunkt som 1891 års statsutskott, hvilket hade djerfheten föreslå, att Riksdagen »må hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes tillse, huruvida icke sådana anordningar kunna vidtagas, att utgifterna under tredje hufvudtiteln blifva ytterligare minskade». Men det får jag säga, att om 1899 års statsutskott i det stycket står på samma ståndpunkt, som 1891 års statsutskott intog, är det i detta fall ett högst egendomligt sätt, som stats-

af. *ang. ordinarie
anslagen
till utrikes-
departementet.*
(Forts.)

Ang. ordinarieutskottet föreslagit för att nå sina önskingars mål. Statsutskottet hänvisar till en blifvande utredning, när möjligen *ske kan*, till en utredning företagen af Kongl. Maj:t. Det vill säga statsutskottet har den mer än djerfva förmodan, att en dylik utredning skulle med önskad resultat företagas af en regering, som pro primo för länge sedan kastat 1891 års riksdagsskrifvelse i papperskorgen, som pro secundo kommit och begärt en förhöjning på 3:e hufvudtiteln med 22,500 kronor och dessutom ställer såsom en glad framtidsutsigt för oss att nästa år —

(Forts.)

eller när det kan bli — få ytterligare höja på 3:e hufvudtiteln med 53,000 kronor plus 60,000 kronor för inköp af en tomt för legationen i Peking. Detta häntyder, mina herrar — synes det mig — på en alldeles oerhörd förblindelse eller ock är det uttryck för en den allra frommaste barnatro, som emellertid icke alls har egenskapen att försätta berg, emedan den i den föregående frågan kommer att alldeles verkningslöst återstudsas mot den tjocka huden af Kongl. Maj:ts nådiga regering, hans excellens herr utrikesministern inberäknad.

Det andra skälet, som statsutskottet anfört för att gendrifva motionären, det är det som förekommer på slutet af sidan 7, der statsutskottet nämner, att »hänsyn måste tagas dertill, att representationen i utlandet är gemensam för båda de förenade rikena». Ja, mina herrar, den hänsynen, den tog 1891 års statsutskott, inberäknadt herrar Pehr Pehrson, Per Ersson och Carl Persson, både när de voro med om riksdagsskrifvelsen och när de voro med om den utomordentliga åtgärden att föreslå en nedsättning af anslaget till ministerstaten med 40,000 kronor. Och de togo den hänsynen, emedan de visste, att det icke kunde vara vårt broderfolk eller herrarne i stortinget emot att åvägabringa en nedsättning.

Jag skall tillåta mig att karakterisera denna statsutskottets mycket korta motivering helt enkelt såsom rent af de obotfärdiges förhinder. Saken är den, att statsutskottet vill icke sjelfva saken! Det resonerar ungefär som Schumrick i »Slägtingar», när han sade: »pengar ha vi som gräs, och derför behöfva vi icke det ringaste knusla». Det är också majoritetens lösen, men den är icke min, åtminstone ej med afseende på lyxartiklarne under den tredje hufvudtiteln.

För så vidt jag kan finna, äro dessa två af mig nu i korthet karakteriserade motiv de enda, som statsutskottet anför emot den af motionären föreslagna nedsättningen under ministerstaten. Det återstår nu att se, huruvida kammaren accepterar giltigheten af den der motiveringen.

För min egen del skulle jag visserligen vara med om att yrka blankt afslag på hela statsutskottets hemställan och bifall till båda momenten i herr Olssons motion; men då jag tror, att det måhända är mera oportunt att icke sammanblanda två olika saker, utan att söka samla hvad som samlas kan af Andra Kammarens röster för ett yrkande, till hvilket kammaren förut flera gånger sagt ja, skall jag framställa ett yrkande, att Riksdagen må bifalla hvad Kongl. Maj:t i fråga om regleringen af de ordinarie utgifterna under tredje hufvudtiteln föreslagit, med den inskränkning, att det under anslagstiteln »ministerstaten» uppförda belopp, 337,941 kronor, nedsattes med 40,000 kronor eller till 297,941 kronor, och att således hufvudtitelns slut-

summa, för så vidt den afser de ordinarie anslagen, minskas från 629,250 kronor till 589,250 kronor.

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf: Herr talman, mine herrar! Det var icke oväntadt, att statsutskottet skulle få uppbära förebräelser derför att det icke bifallit herr Olssons motion i förevarande afseende. Statsutskottet har såväl nu som vid föregående tillfällen ansett sig icke kunna bestämma den punkt, i hvilken inskränkningar i detta fall böra göras. Utskottet har derför icke heller velat göra en bestämd indragning, utan har nu liksom föregående gånger hänvisat till Kongl. Maj:t, som är den, som bäst kan utreda förhållandena och afgöra hvilka inskränkningar kunna göras — ty också enligt min tanke böra sådana göras. En annan orsak, hvarför utskottet icke velat göra någon inskränkning i år, är just det förslag, som regeringen framställt och som af den senaste talaren också fick en liten kritik, nemligen förslaget om inrättandet af en ministerpost i Peking. Jag är för min del öfvertygad om, att en minister i Peking skulle göra de Förenade rikena större gagn, än en minister i Konstantinopel gör. Jag tror, att ett nytt förslag, som ginge i den riktningen att draga in ministerposten i Konstantinopel och förflytta den till Peking, möjligen skulle kunna vinna våra bröders på andra sidan Kölen medverkan. Jag tror, att ett förslag i den riktningen icke skulle vara förkastligt.

Då dertill kommer, att, såsom kammaren nogsamtkänner, de politiska förhållandena brödrarfolken emellan ej äro de allra bästa, har statsutskottet icke velat göra någon rubbning i en stat, som de svenska och norska statsraden gemensamt beslutat. Jag tror derför, att kammaren gör klokast i att uti detta fall vara försigtig, så att kammaren icke gör sig skyldig till några ytterligheter, åtminstone icke några ytterligheter ej ens uti att säga elakheter, hvartill den föregående talaren gjorde sig skyldig mot vissa af mina kamrater i statsutskottet.

Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena, grefve Douglas: Jag ber att få inlägga en gensaga mot den åsigt, som uti motionen samt äfven i diskussionen här i dag förfäktats, angående möjligheten att indraga några af våra legationer, samt att ett sådant steg skulle kunna motiveras af sparsamhetshänsyn.

Jag har redan en gång förut haft tillfälle att i denna kammare uttala min uppfattning om de uppgifter, som nu för tiden hvila på ett lands utrikes-representation, och om möjligheten hvad Sverige och Norge angår att på ett tillfredsställande sätt fylla dessa uppgifter samtidigt med att indragningar göras på tredje hufvudtiteln. Denna min uppfattning har sedan dess icke förändrats, den har snarare genom erfarenheten bekräftats.

Vi kunna icke undvara våra legationer, vi kunna icke undvara dem derför, att vi fortfarande vilja lefva med i den stora civiliserade folkfamiljen samt deltaga i dess intellektuella lif och i den mångfald af lifsyftringar och företag af alla slag, som nu för tiden förena de civiliserade folken sins emellan och äfven förena dem med de folk, hvilka småningom börja att öppna sina portar för civilisationen. Till

*Ang. ordinarie
anslagen
till utrikes-
departementet.* ett sådant samlif behöfvas organ, och dessa organ äro legationerna. Konsulaten med sina mera speciella uppgifter äro här icke till fyllest. Ett samarbete mellan legationerna och konsulaten måste naturligtvis ega rum, och jag har alltid sökt öfvervaka, att så sker. Men mindre än någonsin kunna konsulaten nu ersätta legationerna eller det ena sättas i stället för det andra.

(Forts.)

Hvad nu frågan om att göra besparingar på denna hufvudtitel angår, kan jag äfven härvidlag icke göra annat än upprepa, hvad jag redan förut nämnt. Huru är det möjligt, att den lilla tredje hufvudtiteln med sina under 40 år oförändrade 1,200,000 kronor ytterligare skall kunna inskränkas och samtidigt på ett tillfredsställande sätt uppfylla de ökade fordringar, som naturligtvis måste ställas på den? Huru kan man tänka sig, att ensamt utrikesdepartementets arbeten skulle stått stilla utan att ökas, och att icke utrikesdepartementet, likasom alla öfriga departement, skulle hafva rönt inflytande af den glädjande utveckling, som Sverige och Norge under de senare decennierna genomgått? Jag är därför statsutskottet synnerligen tacksam för och har med stor tillfredsställelse sett, att det enhälligt förordat antagandet af utrikesbudgeten oförändrad och äfven förordat en förhöjning af densamma för inrättandet af de tre nya tjenster, som jag ansett mig böra anhålla om. Jag är äfvenledes tacksam för den sympati, som den ärade ledamot af statsutskottet, som nyss hade ordet, uttalade om tanken att framdeles söka skapa en diplomatisk och konsular representation i Ost-Asien. Jag hoppas, att utrikesdepartementet dertill måtte få hans medverkan ett annat år. Men jag skulle vara ännu mera tacksam, om samme ärade statsutskottsledamot till dess ville något modifiera, om jag så får säga, den byggnadsplan, enligt hvilken han då tänker uppbygga en sådan representation. Ty att indraga en legation för att med medlen upprätta en annan, det är att rifva ned en del af byggnaden för att med materialerna bygga upp på andra sidan, och det är ett byggnads sätt, som jag för min del icke skulle kunna gå in på.

Herr A. Hedin: Herr talman! Sedan vi nu fått höra, att vår diplomati skall åt svenska folket garantera den förmånen att få lefva med i det intellektuella lifvet, så har frågan om tredje hufvudtiteln kommit in uti en sådan sfer af humor, att jag är tveksam, om jag, som saknar alla anlag åt det hållet, skall fullfölja min afsigt att yttra mig i ämnet.

Några ord skall jag likväl be att få säga med anledning deraf, att den framställning i ämnet, som vi fått från statsutskottet, är mer än vanligt öfverraskande. I stället för en sedan 30 år tillbaka önskad och yrkad minskning i utgifterna under tredje hufvudtiteln har statsutskottet i år föreslagit en förhöjning. Inför ett sådant resultat och framställt på det sätt, som skett på fyra rader å sid. 7 i utskottets utlåtande, är jag berättigad säga, såsom för några dagar sedan deputeraden Millerand tillropade sigillbevararen i den franska kammaren: »vi väntade skäl, men man har åberopat en auktoritet». Denna auktoritet är chefens för utrikesdepartementet auförande till statsrådsprotokollet. Jag vänder mig således omedelbart till detta protokoll.

Der läser jag på sid. 9, att »under det sålunda utrikesdepartementets personal under de sista 40 åren icke blott icke ökats, utan i stället minskats, hade departementets göromål under samma tidsperiod flerdubblats. Detta framginge bäst af den ökning, som egt rum i antalet af de till departementet inkommande och de derifrån utgående skrivelserna».

*Ang. ordinarie
anslagen
till utrikes-
departementet.
(Forts.)*

Nu är det fullkomligt sant, att ett sådant sätt att motivera behofvet af nya embeten och tjänster är mycket vanligt och mycket användt, men det är icke mindre sant, att sättet i alla fall är mycket dåligt. Det är för hvar och en klart, att sådana siffror icke säga och icke heller kunna säga någonting om ärendenas beskaffenhet och det arbete, som kräfves. Hvar och en vet naturligtvis mycket väl, att i ett embetsverk förekommer ett mycket stort antal ärenden, som icke kräva någonting annat än en rent formel handläggning. Detta, äfven under vanliga förhållanden och då man icke gör någonting särskildt i syfte att uppdriva summan af under ett år handlagda ärenden, medför, att denna summa betyder ingenting, innan man granskat hvad hvarje enhet i densamma i sjelfva verket innebär. Det händer emellertid i våra embetsverk, att man rent af tillskapar ärenden, som icke alls äro några »mål». Jag förmodar, att åtskilliga af kammarens äldre ledamöter erinra sig en sak, som jag skulle vilja kalla ett fullständigt klassiskt exempel på, huru man kan med uppgifter om handlagda ärendens antal vilseleda den, till hvilken man lemnar en sådan upplysning. Det har uppgifvits här i kammaren — uppgiften är fullkomligt riktig — att man i ett centralt embetsverk behandlat hvarje till verkets lokal vid Kungsträdgården ankommande nummer af Svensk Författningssamling på det sätt, att man inregistrerat detsamma och sedermera räknat det sasom ett ärende eller s. k. mål, så att i årssiffran på handlagda mål ingick summan af alla i en årgång af Svensk Författningssamling förekommande nummer. Det är alldeles klart, att ett sådant förfarande — för att begagna ett uttryck, kärt för kyrkomötet — i sig innebär de allra rikaste utvecklingsmöjligheter. Men äfven när man icke så förfar — och ingen förutsätter, att något sådant skulle ega rum i utrikesdepartementet — så är det, såsom jag anmärkt, fullkomligt visst, att siffrorna på antalet mål, in casu siffrorna på antalet skrivelser, icke bevisa stort någonting om ökningen af de verkliga göromålen, för så vidt man icke varit i tillfälle att underkasta dessa siffror en granskning, genom hvilken man inhemtar, hvad de i hvarje särskildt fall betyda, hvad för ett mått af arbete hvarje särskildt mål representerar. I alla händelser måste det vara alldeles gifvet, att en flerdubbling af de inkomna och afgående skrivelserna icke nödvändigt bevisar, att dessa föranlett en flerdubbling af departementets arbeten. Jag säger därför, att jag icke kan annat än betrakta det såsom ett misstag, när man tror sig kunna säga, att ökningen af arbetet i utrikesdepartementet framgår bäst af dessa nakna siffror.

Men det vill jag icke bestrida, att dessa siffror utmärka en ökning af arbetet. Om nu så är — och jag tror, att arbetet blifvit ökad under denna tid — så innebär detta icke något bevis uppå att arbetskrafterna i departementet behöfva ökas, detta därför, att det är alldeles ostridigt, att vid 1856—58 års riksdag utrikedepartementet utrustades

Ang. ordinarie på en orimligt stor fot, så att en längre tid väl har kunnat behövas, anslagen för att departementet skulle *växa i* de alltför vida kläder, som åt det- till utrikes- samma bestodos. Det är icke underkastadt något det ringaste tvifvel, departementet. det kan ej bli föremål för någon tvist, att departementet då utrustades med vida större arbetskraft, än som för ändamålet behöfdes.

(Forts.)

Den 24 mars 1874 stod på Andra Kammarens föredragningslista såsom n:o 2 bland två gånger bordlagda ärenden statsutskottets utlåtande angående sjetta hufvudtiteln, hvars femte punkt, litt. a), handlade om den på sin tid icke så litet ryktbara kommerskollegiifrågan. När jag anlände hit för att infinna mig i kammarens förmiddagsplenium, hade jag den äran att i Andra Kammarens kapprum samtala med en dåvarande ledamot af Första Kammaren, längre fram i tiden chef för utrikesdepartementet, hvilken i egenskap af kabinetssekreterare vid tidpunkten för 1856—58 års riksdag hade, enligt den uppgift han lemnade mig, utarbetat ett förslag till omorganisation af utrikesdepartementet, som af Kongl. Maj:t vid nämnda riksdag framlades och af Riksdagen godkändes. Han meddelade mig och han bemyndigade mig att med nämnande af sagesmannens namn under den förestående debatten i Andra Kammaren uppgifva, att anledningen, en väsentlig anledning i alla fall, till den storartade utvidgning af utrikesdepartementet, som då ifrågasattes, var den, att man afsåg att sätta utrikesdepartementet i stånd att öfvertaga *all* befattning med konsulatärendena. Ehuru det af min sagesman använda uttrycket var just det, som jag nyss nämnde, vill jag icke påstå, att grefve Ehrensvärd — herr talmannen har behagat finna, att det är honom jag syftar på — menade, att utrikesdepartementet skulle sättas i stånd att öfvertaga icke blott kommerskollegii, utan äfven norska inre departementets befattning med konsulatärendena. Jag vill ej påstå detta därför, att jag i hastigheten icke kom att särskildt tillspörja honom derom; men jag har skäl att tro, att han åsyftade icke blott kommerskollegii göromål på detta område, utan äfven det norska inre departementets. Detta därför, att det ju onekligen skulle leda till en mindre lämplig olikformighet, om utrikesdepartementet, derest det förvandlades till ett helt och hållet unionelt verk såsom man då hade i sigte, skulle — under det att norska inredepartementet bibehölle sin befattning med konsulatärendena — tillika fungera i stället för kommerskollegium, och således på samma gång vara den gemensamma och högsta unionella myndigheten i konsulatärenden och samtidigt, så att säga, genom någon sin afdelning fungera såsom en underordnad svensk myndighet. Den olikformigheten skulle man förmodligen ha funnit vara särdeles olämplig, och af vissa yttranden af dåvarande utrikesministern Lagerheim framgår alldeles tydligt, att hans mening och önskan var, att utrikesdepartementet skulle förvandlas till ett rent och helt och hållet unionelt verk. Nämnde utrikesminister, som i förbigående sagdt visste, hvad som för en och annan af hans efterträdare på platsen varit fördoldt, nemligen att de Förenade rikenas grundlagar icke innehålla någon bestämmelse om, att utrikesministern, utrikesdepartementet och den diplomatiska representationen skola vara för de båda Förenade rikena gemensamma, uttalade den förhoppningen, den åsigten, att de hinder, som stodo i vägen för inskrifvandet i grundlagarne af gemensamhetsprincipen, lätteligen

skulle kunna öfvervinnas. Och man ser af hvad han i öfrigt anförde, att han förutsåg och förberedde sig på den kommande dag, då utrikesdepartementet skulle bli ett unionellt verk. Af dessa skäl sluter jag, att, när greve Ehrensvärd för mig begagnade uttrycket: »all befattning med konsulatärendena», han menade, att utrikesdepartementet skulle öfvertaga icke blott kommerskollegii, utan äfven det norska indredepartementets befattning med sagda ärenden.

Men äfven om han skulle hafva afsett allenast att sätta utrikesdepartementet i stand att för sin del medverka till önskemålet att bli kommerskollegium qvitt, är det i alla fall alldeles klart, att, då utrikesdepartementet icke sedermera öfvertagit kommerskollegii befattning med konsulatärendena, det väsentliga skälet, som greve Ehrensvärd anförde för den storartade utrustningen af utrikesdepartementet vid 1856—58 års riksdag, icke kommit att få någon giltighet, och således är det klart, att den verkliga tillökning i utrikesdepartementets göromål, som må hafva egt rum sedan ifrågavarande riksdag, icke i sin helhet kan tjena såsom skäl för en tillökning af tjenstemannapersonalen i sagda departement, utan man får då i alla fall afdraga från det motivet all den tillökning i göromål, som vid omorganisationen 1856—58 ifrågasattes, men som utrikesdepartementet sedermera har sluppet. Detta förmodar jag vara alldeles solklart.

Men derjemte funnos äfven andra skäl, som också anfördes vid den ifrågavarande riksdagen, för den ombildning af utrikesdepartementet, som då egde rum, och för den storartade förhöjning af anslagen under tredje hufvudtiteln, som då beviljades, i ty att de svenska anslagen höjdes från 338,475 kronor till 480,000 kronor och den gemensamma budgeten i det hela från 498,475 kronor till 680,000 kronor. Det fans, som sagdt, äfven andra skäl för den förhöjningen, som vi icke få glömma bort, därför att de skälen inom kort befunnos vara alldeles fullständigt ogiltiga och hafva förfallit samt icke hafva förvärfvat någon ny giltighet den dag, som i dag är.

Dessa skäl, som jag nu antydt, kunna korteligen betecknas så, att man enligt regeringens förklaring beredde sig på att låta de förenade rikena spela en roll i de stora europeiska, internationella tvistefrågorna. Det uttalande, som härom förekommer uti utrikesministern Lagerheims memorial af den 1 oktober 1856, är rent af inspirerad utaf stormagtsdrömmar och pekar mot en verklig äfventyrspolitik. I nämnda memorial läses: »De senaste årens händelser hafva låtit dem — d. v. s. de Förenade rikena — bland Europas stater åter intaga den plats, som med rätta tillkommer dem, men på hvilken de, nästan uteslutande öfverlemnande sig åt värden af sina inre angelägenheter, icke aktat nödigt att göra anspråk under den långvariga fred, som föregick 1848 års händelser, och de båda nordiska staterna måste äfven sjelfva i utlandet visa, att de icke äro likgiltiga för den uppmärksamhet, som deras tillgångar, deras historiska minnen och deras intressen framkalla». Derför också förordades den stora förhöjningen af anslagen under tredje hufvudtiteln. Man blir förskräckt, när man hör sådant tal af regeringen i ett litet land som vårt, och likväl är detta, såsom jag nyss anförde, icke allt. Det är ändock icke det värsta af hvad som förekommer i sagda memorial till motiverande af den stora förhöjningen af

Ang. ordinarie
anslagen
till utrikes-
departementet.
(Forts.)

Ang. ordinarie
anslagen
till utrikes-
departementet.
(Forts.)

tredje hufvudtitelns anslag. Nej, det förekommer någonting, som är ännu vådligare. Utrikeministern Lagerheim går i detta sitt uttalande derhän, att han identifierar Sveriges utrikespolitik med de »högre föremålen» för Konungens omsorger, i förhållande hvartill den inre politiken skulle vara — jemförelsevis underordnad! Han säger, att uti den inre politiken kan Konungen följa olika grundsatser i Sverige och i Norge. Om han lefde i dag, skulle han väl icke kunna göra sig blind för den sanningen, att den utrikes politikens svaga enhetsband omkring de Förenade rikena hafva slitits värre — för att förmodligen snart slitas sönder — värre af de olika grundsatser, som följts i Sveriges och Norges politik än utaf någonting annat.

Hvad var det nu, herr talman, som utgjorde, om jag så får säga, bakgrunden för dessa storpolitiska tendenser och högtrafvande uttalanden från regeringen genom dess utrikesminister vid 1856—1858 års riksdag? Bakgrunden, herr talman, det var det stycke papper, som kallades novembertraktaten, och denna traktats ännu mera olyckliga bihang eller kommentar, nemligen den cirkulärnot, som utgick från Stockholm, daterad den 18 december 1855 — en verkligen i viss mån till och med våldsamt anklagelseakt mot en af stormagterna, en anklagelseakt, hemlighållen i vårt land, men så mycket bättre känd i hela den öfriga världen. Det var under sådana förhållanden och med sådana syftemål, som man vid 1856—1858 års riksdag lyckades förmå Ständerna att votera den stora förhöjningen af anslagen under tredje hufvudtiteln.

Jag bör emellertid erinra derom, att icke alla voro lika förvillade. Konstitutionsutskottet vid samma riksdag, som haft anledning att taga kännedom om åtskilliga handlingar vidkommande hvad utrikesministern Lagerheim kallade »de senaste årens händelser», drog en alldeles motsatt slutsats och lärdom af dessa händelser, en slutsats alldeles motsatt herr utrikesministerns och den svenska regeringens, i ty att konstitutionsutskottet, de fyra ständens konstitutionsutskott, sjelfmant framlade förslag om en sådan ändring af 12 § regeringsformen, att Konungen icke skulle få ingå i afhandlingar och förbund med främmande magter utan att höra hela statsrådet. Förslaget är märkligt, såsom kommande från hvad jag nyss kallade de fyra ständens konstitutionsutskott. Ännu märkligare är detta förslags motivering; och jag skulle önska, att samtliga kammarens ledamöter ville läsa och begrunda den.

Men så kom då representationsförändringen. I det närmaste och för, låt oss säga, ungefär 20 års tid befriades vi derigenom från den storsvenska riddarhusvältaligheten à la Brakel. När den första nya Riksdagen efter representationsreformen sammanträdde år 1867, då hade för öfrigt också någonting inträffat i Europa, som fantasierna från Krimkriget icke kunde öfverleva ens i Första Kammaren — här uti denna kammare gjorde de der fantasierna icke ens anspråk på att ega någon hemortsrätt. Och genom skrifvelse af den 8 maj 1867 — således för 32 år sedan — väcktes den fråga om nedsättning utaf tredje hufvudtiteln, med hvilken vi ha hunnit så långt, som detta bebetänkande nu utvisar. Alldeles utan verkan blef icke nämnda riksdagsskrifvelse. Ty om vi se på det förslag till utrikesbudget, som framlades vid 1871 års riksdag, skola vi finna, att Sveriges andel i an-

slaget till ministerstaten då var minskadt från 359,700 kronor till 340,800 kronor, således med 18,900 kronor. Riksdagen fann emellertid icke denna nedsättning svara mot hvad den afsåg uti sin skrifvelse af den 8 maj 1867, uti hvilken Riksdagen mycket riktigt hade påpekat, att, då Sveriges ställning, politiska ställning i verden icke hade blifvit på något sätt mera betydande än före år 1856, den förutsättningen för den storartade förhöjningen af det ifrågavarande anslaget således hade förfallit. Riksdagen fann nu icke, att en minskning af 18,900 kronor motsvarade hvad den afsåg med skrifvelsen af år 1867, utan fann sig föranlåten att vidtaga en åtgärd i syfte att nedbringa anslaget till ministerstaten till det belopp, som det utgjorde före 1856 års riksdag, nemligen till 300,000 kronor. Men olyckligtvis gick Riksdagen till väga med en sådan foglighet, att man hade mycket ringa utsigt att dermed vinna någonting. Riksdagen, i stället för att genast nedpruta de 40,800 kronor, hvarmed anslaget till ministerstaten då öfversteg de 300,000 kronorna, som detta anslag hade utgjort före 1856 års riksdag, uppförde de 40,800 kronorna såsom tillfälligt anslag till öfvergående utgifter. Denna undfallenhet blef mycket illa lönad, ty vid 1872 års riksdag fick man höra af den kongl. propositionen, att någon nedsättning icke kunde komma i fråga. Riksdagen svarade emellertid, att den icke funnit sig öfvertygad af de anförda skälen, och uppförde å nyo de 40,800 kronorna som tillfälligt anslag till öfvergående utgifter.

Hvart nu en sådan undfallenhet eller grannlagenhet leder gent emot personer, som icke anse sig förpligtade visa någon sådan tillbaka — derom kan hvar och en inhemta all nödig upplysning genom att se efter, huru stor summan utaf Sveriges andel för den diplomatiska representationen för närvarande är — att den endast med en ren obetydlighet, som icke är värd att nämna, understiger det belopp, på hvilket Riksdagen år 1871 ville pruta något öfver 40,000 kronor.

Hvad nu det af statsutskottet år 1896 konstgjorda skälet mot en nedsättning af auslaget till vår diplomati angår, så vågar jag antaga, att det i sjelfva verket icke finnes någon enda människa, som kan ens försöka att inbilla sig sjelf, att unionsfrågans lösning skulle i någon mån försväras derigenom, att sändebudsposten i Wien blefve indragen, eller derigenom att den slösaktiga aflöningen till envoyén i Köpenhamn blefve nedsatt, eller derigenom att man, som greve Manderström medgaf år 1868, förenade sändebudsposterna i Spanien och Portugal i en hand, eller derigenom att, som greve Manderström vid nämnda tid också medgaf, envoyén i Konstantinopel utbyttes mot en chargé d'affaires. Det går nemligen öfver menskligt förstånd att söka räkna ut, i hvad mån en minskning i utgifterna under 3:dje hufvudtiteln skulle försvaga, som jag förmodar meningen är, norrmännens benägenhet för en sådan lösning af unionsfrågan, som härifrån önskas. Det går verkligen öfver menskligt förstånd.

Jag vet icke, om statsutskottet har lagt märke till att den förhöjning af hufvudtiteln, som statsutskottet förordar, säkerligen är löst provisorisk. Så betecknas den i sjelfva verket af chefen för utrikesdepartementet. Hvad han egentligen vill ha, det är en helt ny afdelning eller byrå af departementet; och efter ett så lyckadt försök

Ang. ordinarie
anslagen
till utrikes-
departementet.
(Forts.)

Ang. ordinarie
anslagen
till utrikes-
departementet.
(Forts.)

som det nu i år gjorda, förmodar jag, att han icke kan hafva någon synnerlig tvekan att komma med det längre gående förslaget nästa år. Det är väl också tvifvelaktigt, om statsutskottet har lagt märke till ett yttrande i den kongl. propositionen, om hvilket jag måste säga, att jag hade någon möda att öfvertyga mig om att jag läste rätt, nemligen när jag fann, att ministern Gude sagt, och att herr chefen för utrikesdepartementet i sjelfva verket accepterat detta uttalande, att vi behöfva en diplomatisk »observationspost» i Peking. Det är ännu mera förvånande än det uttalande af ministern Gude, som — så vidt jag kan se — chefen för utrikesdepartementet också godkänt, att nemligen den diplomatiska representationen i Japan icke kan annat än tills vidare vara anförtrodd åt en annan magts representant.

Vi hafva nu i dag hört chefen för utrikesdepartementet betona, att han icke finner möjligt att minska vår diplomatiska representation. Han håller således före, tänker jag, att det icke låter sig göra att indraga sändebudsposten i Wien, ehuru vi der icke hafva några som helst intressen att bevaka. Tillförene har man gång efter annan såsom skäl för bibehållandet af denna post überopat, att Sverige varit uti Wien representeradt ända sedan Westfaliska freden. För min del är jag urständsat att begripa, i hvad afseende man härmed kan motivera bibehållandet af en befattning, som numera är för vårt rikets intressen fullkomligt onödig. Men man har ock någon gång varit tillräckligt öppenhetig att bekänna — något som för öfrigt hvar och en mycket väl begriper ändå — hvad som är det verkliga skälet för bibehållandet af denna och andra onödiga diplomatiska befattningar, nemligen att, om sändebudsposten i Wien indrages, den åtgärden kommer att motsvaras af en likadan åtgärd från österrikisk—ungerska regeringens sida, d. v. s. att då skulle man hafva det obehaget, att den diplomatiska uppvaktningen i Stockholm komme att minskas. Det är ju helt enkelt att förklara, att vi måste behålla denna post, icke för något rikets intresses skull, utan för ett hofintresse. Det kan icke bestridas, äfven om det inträffar någon gång, att ministern i Wien får bekymmer och besvär för ett så viktigt uppdrag som att — jag har nämnt detta en gång förut i kammaren — anskaffa ett fotografiporträtt af den bulgariske koburgaren. Det var det viktigaste, kanske det enda göromålet på det året. Samma intresse är det ock, som har föranlett, att man i Stockholm har intresserat sig för att förmå storherren att sända en envoyé till vår hufvudstad. Jag för min del beklagar, att man tillgriper sådana åtgärder för att möta och mota förväntade framställningar om en förändring utaf vår diplomatiska representation i Konstantinopel. Särskildt kan jag för min del icke underlåta att beklaga, att denna åtgärd inträffade på en tid, då blodångorna ännu rykte öfver elfva provinser i Mindre Asien efter de massakrer, uti hvilka några hundratusental af kristna armenier satte lifvet till efter tortyrer, der man väl kan säga, att den menskliga grymheten utvidgade de dittills kända gränserna för sin uppfinningsförmåga. Om de troendes beherskare slutit ett kommersielt-religiöst vänskapsförbund med den tyske kejsaren, så synes mig detta icke innebära några förpligtelser för Sverige till imitation. Det är i min tanke mer än nog, att man lånar ut en svensk biskop för att tjänst-

göra såsom statist vid det skådespel, som förlidet år uppfördes uti det heliga landet, en villfarighet, för hvilken vi rönt tacken genom svenske medborgares utvisning från Nordschleswig. Det är redan för mycket detta, säger jag. Men det är mycket för mycket, ty det förödmjucar landet och det kränker vårt folks rättfärdighetskänsla, att man efter tilldragelser, sådana att motstykke icke finnes antecknad i detta århundrades historia, vidtager en åtgärd, som innebär en hyllning åt »den röde sultanen» — man kallar honom ju i Europa för »den röde sultanen» därför, att han är röd utaf de hundratusentals mördade kristna armeniernas blod.

Jag har, herr talman, icke kunnat af hvad statsutskottet anført finna mig öfvertygad om att jag bör rösta för statsutskottets förslag, utan skall jag tillåta mig att yrka bifall till båda punkterna uti motionärens hemställan, anhållande jag hos herr talmannen att, på det att hvars och ens fulla rätt att göra sin röst gällande, så långt han kan och förmår, måtte tillgodoses, talmannen behagade, ehuru statsutskottet oväntadt nog sammanslagit två olika punkter i en hemställan, göra särskilda propositioner å de två särskilda yrkandena i herr Olssons förslag.

Herr Centerwall: Herr talman, mine herrar! I motsats till den utmärkte talare, som yttrade sig här nyss och som har talat mera för världen eller efterverlden, skall jag säga några ord till kammaren om en speciel sak. Det rör legationen i Konstantinopel.

Hans excellens herr utrikesministern har efter mitt förmenande med fullkomligt berättigande framhållit, att ett land behöfver, för så vidt det skall lefva med i den stora intellektuella världen, också sina organ, och bland dessa organ äro ju äfven legationerna. Men af det berättigade i denna allmänna sats torde icke följa, att *alla* nu befintliga legationer äro absolut nödvändiga och att icke någon kan indragas eller utbytas mot en annan. Från den lagen, att allt i världen förändras, lära väl ej ett lands beskickningar göra något undantag.

Om jag icke är alltför illa förfaren i vårt lands historia, spelade legationen i Konstantinopel en gång under vår stormagstid bland annat den rollen, att man der fick veta mera af politisk vikt än på något annat ställe. Der var då den yttersta östern, der de diplomatiska trådarna i hela Europa knöto sig; legationen i Konstantinopel var då hvad man kallar en »*bureau des renseignements*» eller med andra ord en observationspost eller låt oss säga spionerianstalt. Detta kan emellertid för närvarande icke vara dess uppgift.

Naturligtvis har hvarje legation — och äfven legationen i Konstantinopel — en tvåfaldig uppgift: för det första att underhålla de diplomatiska förbindelserna med det lands regering, der den är ackrediterad, och för det andra att bevaka våra handelsintressen och dermed sammanhängande ärenden. Huru det är med våra handelsintressen i Konstantinopel, vågar jag icke säga med säkerhet. Men jag tager mig friheten sluta något deraf, att i statsverkspropositionen äro konsulatafgifterna inom Konstantinopels konsulsdistrikt för år 1900 upptagna till jemnt *ett hundra* (100) kronor. Således torde våra handelsförbindelser derstädes icke vara af särdeles stor betydelse.

Ang. ordinarie
anslagen
till utrikes-
departementet.
(Forts.)

Hvad de diplomatiska ärendena beträffar, är jag icke fullt öfvertygad om att vi behöfva stå i »intellektuel förbindelse» med Höga Porten eller det land, som regeras af sultanen. Men dermed må vara huru som helst, det vågar jag bestämdt säga, att vi behöfva den föreslagna legationen i Peking. Ty hvar och en, som följt de yttersta dagarnes företeelser i yttersta östern, vet, att det är der, de stora aktuella verldsintressena hafva sin knutpunkt. Der skall sannolikt den första gnistan tändas till ett möjligt verldskrig. Hvad som der sker kommer att återverka på Europa, Förenta staterna, ja, hela världen. Der behöfva vi alltså en observationspost, såsom också på ett högst förtjenstfullt sätt framhållits af minister Gude. Äfven hafva vi der eller borde hafva högst viktiga kommersiella och industriella intressen att tillvarataga.

Den kostnad, som legationen i Peking komme att förorsaka, skulle tackas genom hvad som vinnes genom indragning af legationen i Konstantinopel. Herrarne hafva alla sett hvad den kostar: ungefär 20,000 kronor till ministern — deraf visserligen en del på konsulkassans räkning — förutom aflöning åt drogman med 7,000 kronor och extra utgifter, så att hela den kontanta kostnaden uppgår — låt oss säga — till mera än 30,000 kronor. Men dertill kommer, att Sverige ensamt eger en tomt i Konstantinopel, som är 5,560 kvadratmeter, d. v. s. ungefär 70,000 kvadratfot eller, om jag ej miss-tager mig, ungefär lika stor som grundplanen till den nya riksdagsbyggnaden på Helgeandsholmen. Huru mycket marken är värd i Konstantinopel, vet jag icke, men hvad den vore värd i Stockholm vid hyggligt läge, det vet jag. Som jag varit i Konstantinopel och sett platsen, känner jag af personlig åskådning, att den ligger midt på *Grande rue de Péra*, som går igenom den europeiska stadsdelen, och att Peragatan, just der de bazarer ligga, af hvilka vi hafva hyresinkomster, som tillfalla svenska kyrkan m. m. i Paris, är så trång, att den ovilkorligen måste utvidgas.

Nu måste erkännas, att det med afseende på den der tomten, som envoyén Gustaf Celsing år 1757 lyckades anskaffa, finnes en liten hake, men den vill jag icke tala om för kammaren. Och därför kanske det icke blir så alldeles lätt att utan vidare sälja tomten. Men nog tror jag, att det skulle gå. Ty jag är öfvertygad om att denna lilla hake — skall med den stora diplomatiska skicklighet, som utan tvifvel utvecklas i utrikesdepartementet, mycket lätt kunna aflägnas.

Genom räntan å den summa, som vid försäljningen inflyter — hvilken med aldrig så lågt tomtpriis omöjligan kan blifva mindre än en half million — sammanlagdt med hvad den indragna legationen i Konstantinopel kostat, skulle man få medel fullt eller nära tillräckliga för legationen i Peking.

Nu är det antagligt, att hvarje skolad diplomat, som hör detta, skulle komma med den invändningen, att Höga Porten icke underhandlar med konsuler, utan endast med ministrar. Ja, låt det till och med vara, såsom för mig enskildt uppgifvits, att icke något svenskt eller norskt fartyg får gå genom Dardanellerna eller Bosporen utan att erhålla »teskeré», d. v. s. licens genom svensk-norska legationens bemedling. Men man kan ju sätta dit en generalkonsul, som man

förlänar titel af ministerresident eller diplomatisk agent, t. ex. någon habil grek, såsom förhållandet för närvarande är med vår ende ordinarie representant i Grekland, generalkonsuln i Piræus, den sig så kallande furst Rodocanachi. Eller man kan ju tänka sig, att vi i Konstantinopel få en svensk generalkonsul med diplomatisk titel, aflönad med vanlig konsulslön, som bestrides af räntan å tomten, och att vi ändock få en god del öfver att användas till legationen i Peking.

*Ang. ordinarie
anslagen
till utrikes-
departementet.
(Forts.)*

Nu tro herrarne måhända, att jag skall efter hvad jag sagt komma med något yrkande. Men det vill jag icke. Utom dessa fakta, som jag efter långt och moget betänkande velat framställa till kammarens bepröfvande, finnes det äfven *andra* fakta, som icke här böra framställas, men dock beaktas. Fördenskull anser jag icke lämpligt att göra ett bestämdt uttalande, utan frågan om Konstantinopel må efter mitt förmenande ligga till sig i sammanhang med frågan om Peking, och båda frågorna må utredas af den ende, som är kapabel att göra det, nemligen Kongl. Maj:t och hans regering.

Herr Kihlberg: Herr talman, mina herrar! Innan kammaren går att fatta beslut i denna fråga, vill jag be herrarne att med sina tankar återvända till frågans egentliga innebörd.

Den fråga, som här föreligger, rör — såsom af statsutskottets betänkande framgår — en framställning från regeringen, att det anslag, som Riksdagen förut beviljat till utgifter under tredje hufvudtiteln, måtte ökas, icke därför att det diplomatiska och konsulära arbetsfältet hvarken skall ökas eller förminska, utan därför att genom den utveckling, som under tidernas längd visat sig på alla områden, genom den ökade samfärdseln nationerna emellan, särskildt på handels och näringarnes gebit, göromålen inom denna hufvudtitel så väl som inom andra områden för statens verksamhet hafva ökats till den grad, att hvar och en måste erkänna, att endast af denna anledning en ökning af utgifterna, om man skall kunna uppehålla detta arbete, är nödvändig.

Att denna ökning på en gång synes vara stor nog, beror ju derpå, att denna stat icke ökats sedan 1858. 1883 indrogos deremot två tjänster, tillhörande denna stat. Nu begär regeringen på ordinarie stat tre tjänstemän, sålunda en ökning sedan 1858 af summa en. Detta torde väl icke få anses för mycket.

Vidare är det en ökning å anslaget till skrifmaterialier och expenser, som ju måste förefalla stor. Men detta anslag har ock visat sig under många år otillräckligt, och det har måst förstärkas genom anvisning å besparingar inom hufvudtiteln med belopp, som äro betydliga. Dessa besparingar hafva efter hand så medtagits, att från det hållet icke vidare någon hjälp till detta anslag kan erhållas. När så är förhållandet, måste man medgifva, att en ökning i anslaget är nödvändig. Äfven om de upplysningar, en ärad talare på stockholmsbänken lemnade, kunna hafva sin betydelse, taga dessa likväl icke bort alla de många qvarstående skälen för en förhöjning i anslaget, så att med dessa anmärkningar har dock icke bortresonerats behofvet af en sådan

Ang. ordinarie anslagen till utrikesdepartementet. förhöjning, om dessa diplomater och konsulter skola kunna fungera så, att de göra det gagn, man har rätt att fordra af dem.

(Forts.)

Sedan är den andra frågan den, att herr Olsson i en motion föreslagit, att anslaget inom denna hufvudtitel skulle minska med 40,000 kronor. Det veta vi är en gammal fråga, och den innebär ju, hvad som flera gånger i Riksdagen uttalats, att få indragna legationerna i Konstantinopel och i Wien. Denna önskan har ju uttalats från Riksdagens båda kamrar, och utskottet har äfven beaktat detta och, såsom det synes af motiveringen, erinrat om att Riksdagen 1896 fortfarande höll på att den frågan måtte af regeringen tagas under ompröfning, huruvida icke dessa önskingar skulle kunna förverkligas. Denna fråga har blifvit uppskjuten med anledning af de underhandlingar, som förts med Norge i fråga om förändring af våra unionella förhållanden, som ju i viss mån, i fall någon förändring i dessa skulle skett, komme att äfven beröra den här föreliggande saken. Nu är visserligen icke detta hinder i vägen. Derför uttalar och statsutskottet i motiveringen den förhoppning, att Kongl. Maj:t nu skall taga denna fråga under ompröfning och, när så ske kan, förelägga Riksdagen en utredning, huruvida denna önskan kan och bör uppfyllas, och i anledning deraf framlägga förslag. Vare sig man nu har den tanken, att det vore önskvärdt att få dessa poster indragna eller icke, äro vi alla naturligtvis villiga att understödja en sådan utredning, för att denna fråga någon gång skall komma från Riksdagens bord, så att den icke allt framgent skall vara ett oppositionsämne.

Här kan möjligen den anmärkning göras, att Riksdagen redan nu skulle besluta om en ny skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning i denna sak. Men då en sådan skrifvelse redan är afgifven från Riksdagens sida, lär det icke vara behöfligt eller nödigt att nu åter komma med en sådan. När Riksdagen genom att antaga föreliggande betänkande uttalar den förhoppningen, att regeringen skall komma med ett sådant förslag, är väl för närvarande icke mera att göra i den vägen. Men om detta utskottsbetänkande antages, har man åtminstone den fördelen, att de uttalanden, som i detta afseende här göras, komma gemensamt från Första och Andra Kammaren, och detta har sin stora betydelse. Det är icke alltid, som Första och Andra Kammaren kunna samverka i dylika ömtåliga frågor. Men då detta statsutskottsbetänkande kommit från statsutskottet utan reservation och deri uttalas en förhoppning, att regeringen måtte taga dessa tvistiga frågor under ompröfning och framkomma till Riksdagen med ett förslag, synes det mig, som om Riksdagen gjorde klokast i att stanna vid detta beslut. Hvad skulle följden blifva, om man skulle bifalla herr Olssons motion och afdraga 40,000 kronor på anslaget, dervid afseende, att ministerposterna i Konstantinopel och Wien nu skulle indragas? Så får man väl icke gå till väga, utan någon tid måste, om en förändring skall ske, lemnas till afveckling af en sådan sak. Jag tror, att Riksdagen icke vill gå så hänsynslöst till väga, att den utan föregående utredning rycker undan ett sådant anslag, som är behöfligt för dessa posters uppehållande, förrän man fått vishet om huruvida dessa behövas eller icke. Jag tror, att Riksdagen

åtminstone vill lemna så långt rådrum, att regeringen har tid att af-*Ang. ordinarie anslagen till utrikesdepartementet.*
veckla dessa ministerposter.

Dessutom synes det mig, i likhet med hvad den förste ärade ta-
laren från statsutskottet har nämnt, som om, när norska och svenska
regeringarna gemensamt underkastat de nu föreliggande förslagen en
noggrann granskning och icke ens från norska regeringens sida någon
aumärkning mot föreliggande förslag framstälts, svenska Riksdagen bör
godkänna de nu gjorda framställningarna.

Herr talman! På dessa skäl yrkar jag bifall till statsutskottets
förslag.

Öfverläggningen förklarades härmed avslutad. Under densamma
hade yrkats *dels* bifall till utskottets hemställan, *dels* af herr Höjer,
att Riksdagen måtte bifalla hvad Kongl. Maj:t i fråga om regleringen
af de ordinarie utgifterna under tredje hufvudtiteln föreslagit, med
den inskränkning, att det under anslagstiteln »ministerstaten» upp-
förda belopp, 337,941 kronor, nedsattes med 40,000 kronor eller till
297,941 kronor, och att således hufvudtitelns slutsamma, för så vidt
den afsåge de ordinarie anslagen, minskades från 629,250 kronor till
589,250 kronor, *dels* ock bifall till utskottets hemställan, dock med de
ändringar i Kongl. Maj:ts framställning, som blifvit föreslagna af herr
John Olsson i hans ofvanberörda motion. Herr talmannen, som fann,
att det af herr Höjer framställda förslag sammanföle med herr Olssons
motion i hvad den afsåge nedsättning i det af Kongl. Maj:t till mi-
nisterstaten begärda anslag, 337,941 kronor, med 40,000 kronor, gaf i
anseende härtill propositioner å 1:o) bifall till utskottets hemställan,
2:o) bifall till det af herr Höjer framställda förslag, samt 3:o) bifall
till utskottets förslag med den ändring, som föranleddes af bifall till den
i herr Olssons motion gjorde hemställan, att Riksdagen måtte afslå
den af Kongl. Maj:t under rubriken »skrifmaterialier, expenser och
extra utgifter» begärda förhöjningen å tredje hufvudtiteln.

Herr talmannen förklarade sig anse svaren hafva utfallit med
öfvervägande ja för den förstnämnda propositionen, men som votering
begärdes, blef, sedan till kontraposition antagits det af herr Höjer
framställda förslag, uppsatt, justerad och anslagen en så lydande vote-
ringsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i första punkten af
förevarande utlåtande n:o 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar.

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Höjer under öfver-
läggningen framställda förslag.

Omröstningen visade 145 ja och 48 nej, och hade alltså utskottets
hemställan af kammaren bifallits.

Punkterna 2—4.

Biföllos jemväl.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

§ 11.

Vidare föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 11, angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan ansvarsfrihet tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor.

Punkterna 1—4.

Lades till handlingarna.

Punkten 5.

Bifölls.

§ 12.

*Ang. utvidgad
plan för
registret till
kamrarnes
protokoll.*

Skedde föredragning af statsutskottets memorial n:o 12, angående utvidgad plan för registret till Riksdagens kamrars protokoll med bihang från och med år 1867.

Ordet begärdes härvid af

Herr Hammarlund, som yttrade: Herr talman! Mot den hemställan, som vi nyss hört uppläsas, har jag ingen anmärkning att göra. Tvärtom finner jag det alldeles i sin ordning, att ifrågavarande register går så långt fram i tiden som möjligt intill den tid, då detsamma lägges i press. Deremot kan jag icke underlåta att begagna det tillfälle, som nu alldeles osökt erbjudit sig för mig att fästa uppmärksamheten på en sak, som länge legat mig om hjertat angående riksdagsstrycket, en sak, som flere af herrarne helt visst skola finna vara en bagatell gent emot de storpolitiska frågor, om hvilka vi här debattera. Jag menar nemligen *stafningen* i riksdagsstrycket och speciellt stafningen i föreliggande registerverk.

Mine herrar! Allting här i verlden går framåt, men *ett* blir evigt kvarstående, och det är stafningen uti riksdagsstrycket. Svenska akademien ger ut nya ordlistor och söker der åtminstone i någon mån följa tidens kraf och ändra stafningen med hänsyn till nya förhållanden. Kongl. Maj:t anbefaller, att den nya stafningen skall lända till efterrättelse vid undervisningen i skolorna. Men för allt det der är riksdagsstrycket alldeles oberördt. Ännu i den dag, som i dag är, i slutet af 19:de seklet, få vi i riksdagsstrycket se en så prydlig och för våra ögon främmande stafning som *corps*, hvilket skall betyda och läsas som *kår*.

Att man der fortfarande håller på *g*, att man skriver *e* i sådana ord, der denna bokstaf eljest för lång tid sedan blifvit utbytt mot *ä*, samt att man skriver *komité* i stället för *kommitté*, *vigt* i stället för *vikt* o. s. v. är ju då ganska naturligt.

Vi hafva här fått ett proftryck af det register, hvarom nu är fråga, och af detta proftryck finna vi, att i detta register, som nu snart skall läggas i press och som skall begagnas under de kommande seklen, afsigten är att använda det stafsätt, hvilket nu i regel förekommer i riksdagstrycket, eller detsamma, som var allmänt gängse här i landet på 1860-talet. Vi, som nu sitta här och som gingo i skolan för 30 å 40 år tillbaka, då denna stafning var den gällande, vi kunna naturligtvis ganska bra komma till rätta med denna stafning, ty vi äro vana dervid, men jag tillåter mig fästa uppmärksamheten derå, att det register, hvarom nu är fråga, kommer framför allt att användas af våra efterträdare, af dem, som skola lagstifta der borta på Helgeands-holmen, med ett ord af det slägte, som just nu går i skolan och som får bock i kanten, ja, kanske baklexa, i fall någon tillåter sig stafva så gammalmodigt, som är fallet i riksdagstrycket. För dessa våra efterträdare skall det nuvarande riksdagstrycket förefalla ungefär lika främmande, som då vi få fatt i en bok från 1700-talet.

Vi kunna väl enas derom, att det register, hvarom nu är fråga, bör uppställas så praktiskt som möjligt. Men det torde näppeligen kunna anses praktiskt, att i ett uppslagsverk, som kommer att användas en lång tid framåt, man tillämpar ett stafsätt, som redan vid arbetets tryckning är föråldradt. Hvad skall det då icke blifva framdeles! Riktigare vore väl att åtminstone taga det stafsätt, som allmänt användes vid den tid, då arbetet lägges i press. Då detta arbete skall användas i framtiden, tvingas man eljest att vid hvarje särskildt ord, som man vill slå upp och som man misstänker kan stafvas på olika sätt, först tänka efter: hur var det egentligen man på 1860-talet stafvade det ordet. Ett exempel: man vill slå upp ordet jernkontoret, och letar under *jä*, men man finner det icke. Nej — erinrar man sig då — det var sant, man stafvade det på den tiden med *je*. Man får då gå tillbaka, förbi jordbruk och vidare, till dess man kommer till *je*, och först der finner man det ord, man söker. I fråga om somliga ord får man till och med leta i ett helt annat band, än der man tänkt sig påträffa ordet enligt nu brukligt stafsätt.

Att vidtaga ändring i afseende på stafsättet skulle icke vara till olägenhet för någon, ty i de böcker, som numera tryckas, användes i allmänhet svenska akademien nuvarande stafsätt, hvadan Riksdagens ledamöter böra vara ganska vana vid detta stafsätt. För sättnare och korrekturläsare skulle det blifva till stor fördel att få använda ett mera modernt stafsätt, som de äro vana att tillämpa i andra skrifter. Man skulle då också slippa att såsom nu till deras tjänst utfärda ukas af innehåll, att svenska akademien senaste ordlista *icke* får följas.

Ja, herr talman, meningen med hvad jag yttrat har naturligtvis icke varit att framställa något yrkande. Jag har endast, medan tid ännu är — ty ännu är arbetet icke lagdt i press och ännu kan således en ändring genomföras med afseende på stafningen i det föreliggande registerverket —, velat fästa vederbörandes uppmärksamhet på vigten

Ang. utvidgad
plan för
registret till
kamrarnes
protokoll.

och angelägenheten af att äfven i fråga om stafningen det förevarande registerarbetet blir så tidsenligt som möjligt.

Häruti instämde herr *Lundell*.

Vidare anfördes ej. Den af utskottet i punkten gjorda hemställan bifölls.

§ 13.

Likaledes bifölls statsutskottets härefter föredragna utlåtande n:o 13, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar.

§ 14.

Föredrogos vidare, hvar för sig, och godkändes bevillningsutskottets betänkannden:

n:o 2, i anledning af väckt motion om förhöjning af tullen å färgadt eller blekt silke; och

n:o 3, i anledning af väckt motion om upphörande af den personliga sjukvårdsafgiften.

§ 15.

*Ang. ändring
af 47 §
brännvins-
försäljnings-
förrordningen.*

Till afgörande förelåg härefter *bevillningsutskottets* betänkande n:o 4, i anledning af föreslagen ändring af 47 § brännvinsförsäljningsförrordningen.

Uti motioner, väckta inom Andra Kammaren, hade föreslagits dels af herr *E. A. Zotterman* i motion n:o 103:

»att Riksdagen behagade i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utreda, om och under hvilka vilkor sådan ändring af § 47 i kongl. förordningen den 24 maj 1895 angående vilkoren för försäljning af brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker kan och bör åstadkommas, att, i fråga om utskänkning på olaga tid inom utskänkningslokal, ansvaret för förbrytelse mot förordningen hufvudsakligen träffar husbonden, samt att Kongl. Maj:t ville till kommande Riksdag inkomma med sådant förslag i frågan, hvar till utredningen kan föranleda»;

dels ock af herr *J. Byström* i motion n:o 162:

»att Riksdagen måtte för sin del besluta, att 47 § i kongl. förordningen den 24 maj 1895, angående vilkoren för försäljning af brännvin och andra spirituösa drycker, må erhålla följande förändrade lydelse:

Husbonde ansvarar för förbrytelse, som mot denna förordning begås af hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, liksom vore förbrytelsen af husbonden sjelf gjord, derest icke omständig-

heterna göra sannolikt, att förbrytelsen skett utan hans vetskap och vilja.»

Utskottet hemställde emellertid:

1:o att herr Zottermans motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

2:o att herr Byströms motion icke heller måtte af Riksdagen bifallas.

Vid betänkandet voro fogade reservationer

dels af herr greve *H. E. G. Hamilton*, hvilken anfört:

»Enligt mitt förmenande skulle genom ett bifall till herr Byströms motion ej i ringaste mån äfventyras, att någon blefve oskyldigt dömd. Åt domstolarne skulle endast beredas större möjlighet att med straff träffa den verkliga lagöfverträdaren, hvarigenom och innehafvarne af försäljningsrättigheter skulle tvingas till allvarligare tillsyn öfver sina underordnade. Någon anledning att inskränka den föreslagna bestämmelsen endast till fall af utskänkning å olaga tid förefinnes ej heller enligt min uppfattning. Jag har därför ansett, att herr Byströms motion bort af utskottet tillstyrkas;

dels ock af herrar *Lundström, G. Jansson, S. M. Olsson, Göranson* och *Dahlstedt*, hvilka instämt i herr greve Hamiltons yttrande.

Efter uppläsande af utskottets hemställanden i betänkandets båda punkter anförde:

Herr Zotterman: Syftet med den motion jag väckt är enahanda med syftet i herr Byströms motion, nemligen att man skall öfverflytta ansvaret för förseelse mot bränvinsförsäljningsförordningen i första rummet från biträdena till husbönderna.

Utaf det utskottsbetänkande, som här föreligger, förefaller det mig emellertid att utskottet *icke* har ingått i pröfning af den motion, jag framlagt, och skulle detta för mig vara en anledning att hemställa om återremiss, på det utskottet måtte få komma i tillfälle att taga frågan under förnyad ompröfning. Jag har nämligen i min motion hemställt om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i det syfte, som jag nyss nämnt, och jag har gjort detta därför, att Kongl. Maj:t skulle komma i tillfälle att samtidigt med framläggande af lagförslag om husbonde-ansvar i första rummet kunna föreslå jemkningar i de straffbestämmelser, som i bränvinsförsäljningsförordningen äro stipulerade för förseelser mot denna förordning. Så t. ex. stadgas i 39 §, att, om innehafvare af rättighet till minuthandel med bränvin andra gången träffas af böter för olaga utskänkning, skall han tillika förlora sin minuthandelsrättighet, och se vi på 42 §, så stadgas under der särskildt omnämnda förhållanden samma påföljd för innehafvare af rättighet till minuthandel eller utskänkning af bränvin, om han för andra gången gör sig skyldig till

Ang. ändring af 47 § brännvins-försäljnings-förordningen.
(Forts.)

förseelse mot denna paragraf. Dessa påföljder synas mig vara afmätta i betraktande af de förutsättningar, som nu äro stadgade för att straff skall kunna åläggas en innehafvare af dylika rättigheter. Det är under nuvarande lagstiftning möjligt att straffa en rättighetsinnehafvare först då, när han blir *öfverbevisad* om att han varit medveten om förbrytelsen i fråga, och därför har han väl också ansetts böra, när han andra gången kan dömas till böter, gå förlustig sina utminuterings- eller utskänkningsrättigheter. Om åter motionärernas förslag blir lag, så att husbonden alltid skall bära ansvaret i första hand och först då gå fri, när han kan bevisa sin oskuld, synes det, efter min mening, billigt att man tager i öfvervägande, huruvida icke en sådan mistning af rättigheterna bör inträda först då rättighetsinnehafvare *tredje* gången drabbas af ansvar.

Då jag emellertid med min motion haft samma syfte som herr Byström, och vid betraktande af frågans nuvarande läge, saknar jag för närvarande anledning att yrka återremiss, utan hemställer jag, att kammaren måtte bifalla den reservation, som af grefve Hamilton m. fl. fogats vid betänkandet och att kammaren således måtte afslå utskottets hemställan.

Herr Byström: Herr grefve och talman! Mine herrar! Beträffande den paragraf, i hvilken det här gäller att få en ändring, har jag tyckt mig märka, att man ganska allmänt insett, att dess nuvarande lydelse icke är tillfredsställande. Denna 47 § i kongl. förordningen angående villkoren för försäljning af brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895 stadgar, såsom litet hvar torde hafva sig bekant: »Husbonde ansvarare för förbrytelse, som, med hans vetskap, mot denna förordning begås af hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, likasom vore förbrytelsen af husbonden sjelf gjord.» Nu är det särskildt mot uttrycket »med hans vetskap», som man gjort invändningar, och att det icke blott är de ultra nykterhetsvännerna, som här önska en ändring, framgår bland annat af det faktum, att de, som äro satta att handhafva tillsyn öfver lagens efterlefnad och tillämpa densamma, anse det nästan omöjligt att få personer, som verkligen gjort sig skyldiga till förseelser mot denna paragraf, fälda till ansvar. Så har en sakkunnig jurist yttrat: »Det visar sig äfven af erfarenheten, att i en mängd processer i detta ämne föranleder lagens föreskrift ett ständigt trassel. Oftast är det så, att husbonden säger: det har icke skett med min vetskap. För att få bevis inkallas då en mängd vittnen, och dessa prata en hel del, som icke bevisar så mycket i saken. Men jag kan knappast påminna mig något fall, der man icke i alla händelser fått den öfvertygelsen, att husbonden vetat af förseelsen, ehuru han i brist af laga bevisning gått fri.» Jag har också samtalat med en annan domare, som yttrat sig ungefär på samma sätt rörande denna sak.

Af statistiken inhemtas också, att årligen inträffa icke mindre än omkring 200 fall, då personer blifvit tilltalade för förseelse mot denna kongl. förordning, men hvilka personer icke kunnat fällas till ansvar, oaktadt man trott sig kunna märka, att de varit skyldiga till förseelsen i fråga. Jag har också sökt taga reda på dessa förhållanden för längre

tid, och då har jag funnit, att under tio års tid eller från 1887 till 1897 det är öfver 2,000 tilltalade personer, som icke kunnat fällas till ansvar, därför att man icke kunnat bevisa, att de gjort sig skyldiga till de förseelser, som de begått mot bränvinsförsäljningsförordningen, ehuru man i de flesta fall haft anledning tro, att förseelserna skett med deras vetskap.

*Ang. ändring
af 47 §
bränvins-
försäljnings-
förordningen.*
(Forts.)

Det synes mig också vid en jemförelse med andra motsvarande lagstadganden, som om de husbönder, som äro bränvinsförsäljare, skulle hafva fått ett särskildt företräde framför andra husbönder, som kunna drabbas af ansvar för sina tjenares eller underlydandes förseelser. Jag vill här erinra om ett par belysande exempel ur tryckfrihetsförordningen. En boktryckare drabbas absolut af ansvar, om hans namn, tryckort och årtal icke finnes utsatt på skrift, som han å sitt tryckeri låtit trycka. Och han kan ej heller befrias, därför att han ej visste om försummelsen, eller om de, som äro anställda i hans tjänst, förklara, att det är deras fel. Likaså får en ansvarig utgifvare för en tidning ansvara för tidningens hela innehåll, oaktadt det vid en större tidning ju i många fall är alldeles omöjligt, att en tidningsutgifvare skall kunna granska allt, som kommer in i hans tidning. Han måste därför lita på dem, som äro honom behjelpiga vid redigeringen af tidningen och på dem, som äro honom behjelpiga med att mottaga annonser för tidningen o. s. v. Kommer något in i tidningen, hvarför redaktören eller den ansvarige utgifvaren blir åtalad och hvarför han kanske kan fällas till ett mången gång ganska allvarligt straff, så får han i allt fall sjelf stå till ansvar, äfven om förhållandena äro aldrig så ömmande och om det till och med är alldeles tydligt, att förseelsen icke skett med hans vetskap, utan att andra personer äro orsaken till densamma.

Då man nu har sådana bestämmelser på andra områden, så förstår jag icke, hvarför man särskildt skall gynna bränvinshandteringen, ty icke är väl den en så helig, hög och fosterländsk affär, att den behöfver gynnas framför åtskilliga andra handteringar.

Det gäller emellertid nu att för denna paragraf få en lämpligare och mera verksam formulering än den nuvarande. Att helt enkelt taga bort orden »med hans vetskap» har kammaren icke velat gå in på, och det torde väl också vara att gå något för långt.

I fjor, då denna fråga var före, afslog Riksdagen en motion med begäran om skrifvelse till Kongl. Maj:t för att få bättre formulering af denna paragraf. Jag för min del finner icke heller mycket skäl att skriva till Kongl. Maj:t i en fråga, som väl dock får anses som ej alltför svårlöst. Ty så mycken kunskap bör finnas i kammaren och utskottet, att man skulle kunna formulera ett stadgande sådant som detta.

Mitt förslag går därför ut på att i den nuvarande lydelsen orden »med hans vetskap» borttagas och i stället, i öfverensstämmelse med motsvarande stadgande i bränvinstillverkningsförordningen, uttrycket »derest icke omständigheterna göra sannolikt, att förbrytelsen skett utan hans vetskap och vilja» införes såsom ett tillägg till 47 § i bränvinsförsäljningsförordningen. Detta har också en aktad ledamot af bevillningsutskottet i fjor ansett såsom en jemförelsevis billig fordran, ehuru han för öfrigt icke är synnerligen intresserad af någon ändring i denna paragraf eller förordning. Jag vill också till-

Ang. ändring
af 47 §
bränvins-
försäljnings-
förordningen.
(Ports.)

lägga, att detta icke skulle innebära någon stor förändring, men något skulle dock vinnas derigenom.

Hvad särskildt angår utskottets motivering, så hör jag visserligen till dem, som anse, att denna är, om jag så får säga, ganska klient affattad. Betänkandet går på tio sidor, men det är knappt mera än tio rader, som afhandla de skäl bevillningsutskottet haft för att afstyrka min motion. Jag har ingenting emot att så är, ty ju sämre motiveringen i detta fall är, dess bättre är det för mig och mitt förslag, eftersom utskottet yrkat afslag på min motion. Vore det tvärtom, skulle det ju vara af annat intresse för mig.

Emellertid finner jag af de få rader, som stå här på nionde sidan i utskottsbetänkandet, att utskottet icke haft några egentliga, faktiska skäl för sitt afstyrkande, utan mera gissningsvis framställt sina påståenden. Så säger utskottet, att »endast undantagsvis torde de i § 31 bränvinstillverkningsförordningen afsedda förbrytelser kunna föröfvas bränvinstillverkaren ovetande». Derefter kommer utskottet till den föreliggande frågan, och derom yttrar utskottet, att det skulle »utan tvifvel ofta inträffa, att en person blefve dömd för förseelser», till hvilka han vore oskyldig eller om hvilka han icke »haft någon som helst vetskap», om nemligen den af mig föreslagna lagförändringen blefve en verklighet. Dessa uttalanden anser jag icke vara vidare bevisande och hoppas, att kammaren ej skall låta leda sig af detta resonnement.

Hvad slutligen reservationen angår, uttrycker den äfven min mening, och jag vill uttala min glädje öfver att det från denna kammare finnes så många behjertade män inom bevillningsutskottet, som vilja min motions framgång. Med de namn, som stå bakom reservationen, hyser jag ock de bästa förhoppningar om att kammaren skall inse rättvisan och billigheten af det kraf jag här framställt. Jag sade, att detta icke vore en så särdeles stor fråga eller en så omfattande förändring, men man får sannerligen nöja sig i detta afseende med små steg, ett och ett i sänder, och då detta är ett steg, om än litet, i nykterhetsvänlig riktning, hoppas jag, att kammaren skall vilja taga detsamma, hvarför jag yrkar bifall till min motion, som är detsamma som bifall till reservationen.

Herr Sjövall: Till de många och goda skäl, som motionärerna hvar för sig så väl i motionerna som här muntligen anfört, och till de skäl, som reservanten också till förmån för herr Byströms motion anfört, vill jag lägga ännu ett, som jag anser böra vara det bestämmande i alla sådana frågor som denna. Och det skälet är, att lagstiftningen rörande såväl bränvinstillverkning som bränvinsförsäljning är en undantagslagstiftning. Både regeringen och Riksdagen hafva icke en, utan upprepade gånger uttalat, att de vilja gemensamt sträfva för att inskränka bruket af rusdrycker genom tvenne åtgärder, den ena för dyndet af varan, den andra försvärandet af tillgången till densamma. Efter mitt förmenande bör denna lagstiftning därför ställa sig på den ståndpunkten, att den i görligaste måtto söker befordra nykterhetsvännernas sträfvanden och önsknningar. Kunde man genom ett skärpande af lagstiftningen komma derhän, att ingen krögare

skulle befinnas villig att upptaga denna förderfliga handtering på grund af det ökade ansvar, som dermed vore förenadt, så skulle nykterhetsvännerna hafva tagit ett långt steg mot sitt mål, men med den sammansättning, som bevillningsutskottet nu har, kommer det visserligen att vara långt »härifrån och dit».

Den närmaste anledningen, hvarför jag vid detta tillfälle begärt ordet, är, att det finnes stora massor folk i de södra delarne af landet och särskildt inom den valkrets, som jag har äran här i Riksdagen representera, hvilka vändt sig till mig med en skrifvelse, innehållande begäran, att jag skulle väcka en motion af sådan innebörd, som den herr Byström väckt. Denna skrifvelse kom mig till handa först efter motions tidens slut, så att jag ej kunde villfara deras önsknningar, något, som ej heller var behöfligt, då förevarande motioner redan voro väckta. Jag har emellertid velat låta det komma till Riksdagens kännedom, att detta är en fråga, som bland landets alla nykterhetsvänner anses vara af den beskaffenhet, att de kunna förvänta, att Riksdagen härutinnan skall hjälpa dem i deras sträfvanden.

Det bör ej heller förtigas, att man, när man kommer i nykterhetsvänliga kretsar här i landet, får höra uttalas en mycket stor ledsnad öfver den advokatoriska talang, som bevillningsutskottet riksdag efter riksdag utvecklar i att försvara sådana delar af bränvinslagstiftningen, som just nykterhetsvännerna rigta sina sträfvanden på att få bort. Jag syftar då först och främst på den fråga, som här är före, och vidare på en sådan, som man kan tycka, billig begäran, att bränvin ej skall få utskänkas på söndagar ens till s. k. spisande gäster, äfvensom på borttagandet af den rätt, som Konungens befallningshafvande har att utsträcka utskänkningstiden. Så fort en sådan, efter nykterhetsvännernas omdöme, billig begäran framkommit, har det förefallit mig, som om bevillningsutskottet gjort sig all möjlig möda och besvär för att undertrycka den och genom vidlyftiga resonnement borttaga udden af de framställda yrkandena. Nykterhetsföreningarna vänta emellertid, att åtminstone denna kammare ej skall gilla ett sådant tillvägagående, utan fortfarande som hittills visa sig vara en nykterhetsvänlig kammare och lemna sådana folkvänliga sträfvanden sitt bistånd.

På grund af hvad jag anfört och med anledning af den skrifvelse, som kommit mig till handa, yrkar jag alltså bifall till herr Byströms motion eller, hvilket är detsamma, grefve Hamiltons reservation.

Herr Fredholm: Det förhåller sig, på sätt den siste talaren nämde, så, att bränvinslagstiftningen är en undantagslagstiftning, en prohibitiv lagstiftning, och vi hafva redan hunnit rätt långt på den vägen. För hvarje steg, som man vidare vill taga i den riktningen, synes det vara nödvändigt att handla med den största varsamhet. Jag är lika intresserad som nykterhetsvännerna för att medelst denna lagstiftning skall vinnas det sedliga mål man eftersträfvat, men jag befarar, att om man tager vidare steg i prohibitivistisk riktning utan varsamhet, kan det inträffa ett ögonblick, då man får känna ett bakslag. Och skulle något sådant inträffa, så har man på en gång be-

Ang. ändring
af 47 §
bränvins-
försäljnings-
föreskrifningen.
(Forts.)

Ang. ändring af 47 § bränvinsförsäljningsförordningen. röfvat sig frukterna af hela eller en stor del af den föregående verksamheten.

Då man talar om att det skulle väcka förstämning inom vida kretsar — jag förmodar, att man dermed menar nykterhetsvinnerna —, att deras motioner icke inom Riksdagen vinna det afseende, som man anser dem förtjena, så synes det mig, att vi kunna taga detta med stort lugn. Det är icke meningen med kritiken att undertrycka nykterhetssträfvandena, utan endast att se till, att det ej vidtages sådana lagstiftningsåtgärder, som möjligen kunna medföra ett bakslag. Mig vill det synas som att alla borde kunna vara eniga derom, att man bör utreda en fråga på allra bästa sätt, innan man fattar beslut. Men om man icke är besjälad att omfatta den åsigten, utan vill göra bränvinslagstiftningen till en partifråga, der ett parti blott genom sin magtställning skall fälla utslaget, då befarar jag, att det skall gå med nykterhetssträfvandena här som i Amerika, der, allt efter som det ena eller det andra partiet segrar, hela lagstiftningen kastas om, och detta sannerligen ej i sedligt syfte.

Hvad herr Byström sagt om utskottets motivering underskrifver jag till alla delar. Det är verkligen ledsamt, att bevillningsutskottet i en fråga som denna kommit med ett sådant betänkande som det nu föreliggande. Denna fråga är af den beskaffenhet, att bevillningsutskottet bort egna den mycket större uppmärksamhet och gifva mycket bättre skäl för sitt afstyrkande, än det gjort. För min del fritager jag mig från all andel i det ansvar, som härutinnan drabbar utskottet, ty jag har ej suttit i den afdelning, som förberedt ärendet, och då frågan förekom i utskottets plenum, yrkade jag återremiss till afdelningen, på det att utskottet skulle få en mera tillfredsställande motivering.

Då jag under sådana förhållanden biträdt det slut, hvartill utskottet kommit, så beror detta ej derpå, att jag icke vill, såsom den ärade motionären sade, någon ändring i denna många gånger omhandlade paragraf, utan derpå att jag ej kunnat nöja mig med den formulering, som herr Byström föreslagit i sin affattning af paragrafen. Det gäller, sade herr Byström, att få en bättre formulering. Ja, men i olikhet med honom tror jag, att detta icke är så lätt, som han föreställer sig.

Min första erinran mot den affattning, som herr Byström föreslagit, är, att man bör hafva någon utsigt till att stadgandet genom den förändrade formuleringen skall blifva mera effektivt, än det nu är. Det är möjligt, att så kan bli i vissa fall, men jag tror, att stadgandet genom en annan formulering skall blifva än mera effektivt och verksammare bidraga till vinnandet af det mål man eftersträfvat. Vidare har han icke gjort undantag för vissa brott och förseelser mot bränvinsförsäljningslagen, utan menat, att det nya stadgandet skulle gälla alla utan undantag. Men jag ber dock att få fästa uppmärksamheten på att i lagens 31 § förekommer ett stadgande, som icke har afseende på utskänkning, utan innebär förbud att i öppen handelsbod försälja eller bjuda på spritdrycker. Det synes mig, som om i detta fall en husbonde lätt skulle kunna komma i ganska stora svårigheter, om han hade ett biträde, som gjorde sig skyldigt till en sådan förseelse, och han icke kunde göra sannolikt, att det skett utan hans vet-

skap. Han skulle då dömas till ganska betydliga böter, 60 kronor *Ang. ändring af 47 §* första gången och 120 kronor andra gången; hvarjemte han skulle *bränvinsförsäljningsförordningen* mista sina *försäljningsförordningen.* rättigheter. Tydligt är, att sistnämnda stadgande i 42 § icke skulle kunna tillämpas, eftersom det icke kan gälla annat än bränvinsförsäljningsrätten. Man kan ju icke beröfva en handlande rätten att hafva handelsbod, därför att ett hans biträde bjudit någon kund på bränvin. (Forts.)

Vidare synes icke tilltalande för min rättskänsla, att straffet för en förseelse, som begåtts af en person, skall utgöras af en annan. Hvarför icke i detta fall kunna låta biträdena, då de göra sig skyldiga till brott mot bränvinsförsäljningsförordningen, sjelfva utstå sitt straff? Hvarför gå en sådan omväg, att, då ett biträde utskänkt på olaga tid, husbonden skall straffas? Märk, hvilket straff: att andra gången förlora rättigheterna. Hvarför icke kunna tillämpa en likartad straffbestämmelse på biträdet: andra gången han gör sig skyldig till sådan förseelse, skulle han i så fall mista tjensten. Ja, jag skulle till och med icke draga i betänkande att vara med om att han i så fall icke skulle vidare få användas uti en sådan handtering som bränvinsförsäljning.

Om man vill låta straffet drabba den felaktige, torde dock deraf blifva nödvändigt att bestämna en skilnad med afseende å hustru och tjenare. Nu äro hustru och tjenare i ifrågavarande hänseende likställda. Men mig vill det synas vara nödvändigt att stadga olika straffbestämmelser i ena och i andra fallet. Jag kan väl förstå, att husbonden straffas för sin hustrus åtgörande, men att han straffas för sina tjenares, tycker jag icke är riktigt och klokt.

Nu har man sagt, att vi här skulle hafva ett fall analogt dermed, att sådant ansvar drabbar boktryckare, tidningsutgifvare eller bränvinstillverkare. Men detta är visst icke fallet. Ty det ansvar, som drabbar alla dessa, inskränker sig till böter. Men det straff, man här vill tillämpa på en förseelse mot bränvinsförsäljningsförordningen, medför för innehafvare af bränvinsförsäljningsrättighet förlust utaf rättigheten andra gången förseelsen sker. Detta är en mycket stor skilnad i straffmått.

Med anledning af dessa invändningar mot herr Byströms motion var det som jag icke kunde tillstyrka densamma i den form den nu föreligger. Mer tilltalade mig motionen af herr Zotterman. Hade denna motion blifvit i utskottet vederbörligen påaktad — hvilket man kunnat hafva anledning att förmoda, då två af utskottets ledamöter förra året afgåfvö en reservation gående i samma riktning som herr Zottermans nuvarande motion — då skulle jag hafva understött förslaget. Man hade då kunnat hoppas att få till stånd en sådan formulering till ändring uti förevarande lagstadgande, att man egt full trygghet att det efter ändringen icke skulle kunna verka på annat sätt, än afsedt varit.

Men hvarför har jag icke då reserverat mig till förmån för herr Zottermans motion? kan man fråga. Jag skulle gjort det, om det hade förefunnits tid för mig att för en sådan reservation skriva en tillfredsställande motivering. Men då utskottet icke har ett spår till

Ang. ändring
af 47 §
bränvins-
försäljnings-
förrordningen.
(Forts.)

motivering, och herr Zottermans motivering, som jag i så fall skulle hafva varit nödgad att acceptera, icke tilltalade mig i vissa stycken, hade jag icke annat att göra än att förena mig i ett afslagsyrkande. Det är sant, att härigenom har man, om afslagsyrkandet skulle vinna Riksdagens bifall, uppskjutit frågans afgörande ett år. Men dermed är icke så stor olägenhet förenad som med att fatta ett beslut, om hvilket man icke är förvissad, att det verkligen skall leda till vinnandet af det ändamål man åsyftar. Det skulle mycket väl kunna hända, att frågan genom antagandet af herr Byströms motion komme åter. Man lyckas icke taga bort denna fråga från dagordningen, så vida man icke fattat ett sådant beslut, att man är förvissad om att det skall verka såsom man afsett. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr grefve Hamilton: Herr talman! Jag är ju reservant i denna fråga och kan därför icke anses hafva skyldighet att försvara utskottet för de förebräelser, som både af herr Zotterman och den siste ärade talaren rigtats mot detsamma. Men jag kan dock icke låta bli att säga, att det synes mig, som om dessa förebräelser vore bra oförtjenta. Ty det är visserligen sant, att ett utskott kan få förebräelse för att det icke på ett tillräckligt uttömmande sätt behandlat en motion. Men skall den förebräelsen vara på sin plats, skall det vara första gången ett förslag framställes. Men då man icke rigtade den förebräelsen mot utskottet första gången det förkastade ett dylikt förslag, måste man finna det helt naturligt, att utskottet helt enkelt åberopat hvad utskottet sagt en föregående riksdag; och det är just hvad utskottet denna gång gjort med afseende på herr Zottermans motion. Jag ber att få erinra, att herr Zotterman i fjor framställde ett yrkande alldeles likt det nuvarande, endast med den skillnad, att han i skrifvelseförslaget uttryckte den önskan, att husbondes ansvars-skyldighet skulle helst utsträckas till brott mot hela förordningen. Men detta herr Zottermans förslag vann ingen ankläng i utskottet, utan der upptogo två reservanter det yrkande, som han nu framställt. Mot dessa reservanterns yrkande var utskottets betänkande rigtadt, och mot dem uppträdde då äfven herr Fredholm. Jag tror således icke, att dessa herrar hafva rätt att rigta förebräelser mot utskottet i ifråga-varande hänseende.

Jag har för min del icke kunnat instämma i det slut, hvartill utskottet kommit. Jag har dervid varit fullt medveten om att jag trädt i opposition mot den uppfattning, som både af bevillnings-utskottet och Riksdagen upprepade gånger utan någon nämnvärd meningsskiljaktighet häfdats. Och jag skall öppet erkänna, att jag vid föregående tillfällen varit med om att rösta mot herr Zottermans motion. Men då jag som ledamot i utskottet drefs att närmare sätta mig in i frågan, blef jag alltmer tveksam och ansåg mig därför skyldig att reservera mig. Jag skall nu be att litet utförligare, än jag i reservationen gjort, för kammarern få utveckla det resonement, som fört mig till den punkt, der jag för närvarande står.

Den ställning, vår lagstiftning intager till bränvinshandteringen, gör ju, att rätten att försälja bränvin är förbunden med åtskilliga villkor. Det är åtskilligt, som den, som skall försälja bränvin, icke får

göra, åtskilligt, som han *skall* göra. Men hans flesta åligganden äro af den beskaffenhet, att de i sjelfva verket i det praktiska lifvet icke utföras af honom, utan af hans tjenare. Skall då icke lagen blifva fullkomligt betydelslös, är det naturligt, att man måste se till, att den, som innehar en försäljningsrättighet, äfven känner sig skyldig att öfva kontroll öfver sina tjenare och icke kan befria sig från ansvar endast genom att säga: »Det var icke jag, det var min tjenare, som gjorde det.» Det har ock vår lagstiftning gjort, men dervid funnit ett uttryck, som enligt mitt förmenande icke är fullt lyckligt, då den formulerat bestämmelsen så: »Husbonde ansvare för förbrytelse, som, med hans vetskap, mot denna förordning begås, af hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person.» Bestämdt kan man påstå, att man der gått för långt, detta redan på grund af sakens natur. Ty gifvet är, att om jag kan undgå ett straff blott genom att förklara, att det icke skett med min vetskap, kommer jag aldrig att gå in på att det skett med min vetskap, och att öfverbevisa en person om att något skett med hans vetskap, är ganska svårt. Jag sluter ock till att denna bestämmelse icke varit tillfyllestgörande af de rättsfall, jag varit i tillfälle att studera. Jag tänker dock icke så mycket på den omständigheten, som af motionären framhållits, att så många åtalats utan påföljd. Den omständigheten kan möjligen hafva andra grunder. Men då jag studerat de rättsfall, jag varit i tillfälle att se, har det förefallit mig, som om på grund af den lydelse, lagen för närvarande har, domstolarne, om de verkligen i dessa fall velat komma åt en person, som de varit öfvertygade om var skyldig, icke haft annan möjlighet än att gå litet längre, än lagen medgifver, och säga: Visserligen förklarar den åtalade, att han icke haft vetskap om saken; visserligen finnas inga vittnen, som intyga, att den skett med hans vetskap, men omständigheterna äro sådana, att han måste antagas icke hafva varit okunnig om saken; och så har han fälts. Så hafva domstolarne mångfaldiga gånger måst göra, och det är helt naturligt, då man tänker på hur saken i verkligheten förhåller sig. Jag erinrar mig ett sådant rättsfall. Det var en hotellvärd, som samtidigt förestod ett stadshotell och ett utvärdshus utanför staden. Då han stämdes för att han öfverträdt förordningen, svarade han: »Det kan jag icke hjälpa; jag har sagt till mina underlydande hvad de hafva att göra. Jag har två utskänkingsställen och kan därför icke vara på båda på en gång.» Man måste säga, att rådstufvurätten formellt taget icke hade tillräckligt starka skäl, men den klämde till ändå. I högre instanser deremot gick han fri.

Nu kan man fråga: skall man söka få en ändring genomförd, hvarigenom verkligen bringas till stånd hvad lagstiftaren velat, hvad blir då följden? Herr Fredholm har sagt, med fullt skäl, att i den prohibitistiska lagstiftningen bör man vara försiktig; men man bör dock icke vara så försiktig, att man är rädd att vidtaga en åtgärd, utan hvilken lagen i sjelfva verket blir för det mesta en död bokstaf. Här är ju förhållandet, att det finnes en formulering, som vid 1853—54 ars riksdag föreslogs af särskilda utskottet och antogs af preste- och borgarståndet, ehuru, på grund af ridderskapets och adelns olika mening, paragrafen fick den lydelse, den nu har. Den förra lydelsen

Ang. ändring
af 47 §
bräuvins-
försäljnings-
förordningen.
(Forts.)

Ang. ändring af 47 § är densamma, som fins i en annan lag af liknande beskaffenhet, nemligen bränvinstillverkningslagen. Då ligger det nära till hands, att man återgår till denna bestämmelse och tager upp den. Mig synes det, som om man hade fullt skäl dertill, därför att man med fördel använt en sådan bestämmelse i tillverkningslagen. Här har visserligen sagts, att förhållandena äro väsentligen olika i fråga om bränvinstillverkning. Dels fordras der en mängd redskap, som knappast kunna tänkas komma till användning utan att husbonden har vetskap derom, dels är det icke der såsom i försäljningslagen, att han förlorar sina rättigheter. Ja, det der är nog sant i viss mån. Men det är icke *alla* förseelser, som äro af den beskaffenheten. Det fins straff för den, som bryter kronans insegel och olofligen tager ut bränvin från nederlag; den, som gör det, kan första gången blifva dömd till straffarbete i ett år. Det måtte väl vara litet strängare straff än att förlora försäljningsrättigheterna. Från den synpunkten kan man icke hysa några farhågor.

(Forts.)

Jag kan icke heller se någon rimlig anledning till den fruktan man tyckes hysa för att, om förslaget blefve antaget, det skulle oftare inträffa, att värdshusvärdar blefve oskyldigt fälda. Man talar om detta förslag både nu under debatten, i utskottets betänkande och vid dess behandling under föregående riksdag, alldeles som om det vore ifrågasatt, att husbonde i hvarje fall skulle svara för sina tjenares förseelser, eller att han åtminstone skulle göra det, om det funnes minsta tillstymmelse till misstanke, att förseelsen skett med hans vetskap eller vilja, men så är icke förhållandet. Att man kan tala så, beror på att man icke observerat den nyans i affattningen, som uppkommit derigenom, att det står: »derest icke omständigheterna göra sannolikt, att förbrytelsen skett utan hans vetskap och vilja». Detta är ju något helt annat. Husbonden riskerar då icke att under alla förhållanden bli dömd af våra domstolar.

Jag är öfvertygad, att denna bestämmelse skall visa sig synnerligen välgörande, och jag kan ej gå in på att den skulle vara förestafvad af någon som helst nykterhetsfanatism, men väl tror jag, att den är synnerligen lämplig ur den allmänna ordningens synpunkt.

Herr Fredholm anförde åtskilliga exempel på huru denna bestämmelse i vissa fall skulle komma att visa sig olämplig, och nämnde såsom exempel, att det i försäljningsförordningen talades om förseelser af personer, som icke hade några rättigheter. Men hafva de inga rättigheter, så kan det väl icke bli någon förlust, och sålunda var detta bra onödiga bekymmer.

Det har vidare yttrats af förslagens motståndare, att man hellre ville taga den skrifvelse, som herr Zotterman föreslagit, emedan man då kanske kunde komma till en lämpligare formulering. För min del kan jag icke vara med derom, ej blott därför att den säkerligen skulle komma att förkastas i Första Kammaren, utan äfven emedan herr Zottermans förslag inskränker de föreslagna bestämmelserna endast till utskänkning på olaga tid, men att det på detta område går för långt. Jag tror därför, att det vore bäst, om Andra Kammaren nu ville antaga det af herr Byström framställda förslaget. Är detta för vidsträckt, så är det ju möjligt att en annan gång, då det återkommer,

göra några jemkningar. För närvarande ligger ju saken så, att det icke kan blifva något Riksdagens beslut.

På dessa skäl, herr talman, ber jag att få yrka bifall till herr Byströms motion.

Häruti instämde herrar *Poignant* och *Centerwall*.

Herr Holmgren: För att gå kammarens berättigade önskan till mötes, skall jag fatta mig mycket kort samt inskränka mig till att uttala den uppfattningen, att syftet, såväl i motionerna som i den af greffe Hamilton med flere afgifna reservationen, är det mest behjertansvärda.

Men om jag ser saken från rent principiell synpunkt, så förefaller mig, som om både motionerna och den motionerna åtföljande reservationen innehölle större välmening än mening, och detta skall jag söka i största korthet bevisa.

Det gäller vid all lagstiftning att iakttaga den gamla romerska satsen »lex esto brevis et imperiosa»: lagen skall vara kort, bjudande och klar. Ser jag nu på det förslag till lag i förevarande fråga, hvilket af motionären herr Byström framstälts, så synes mig detta förslag strida mot denna sunda regel, då det innehåller bestämmelsen »derest icke omständigheterna göra sannolikt, att förbrytelsen skett utan hans vetskap och vilja». En sådan bestämmelse i en lagparagraf anser jag omöjlig, äfven om den redan förut finnes i lagstiftningen beträffande bränvinstillverkningen, och till stöd för detta påstående håller jag mig till den ofta uttalade sanningen, att förhållandena beträffande bränvinstillverkning och bränvinsförsäljning äro mycket olika hvarandra. Tillika vill jag inom parentes fästa uppmärksamheten derpå, att vid tillverkning af bränvin utöfvar staten kontroll, något, som icke sker beträffande försäljning af bränvin.

Vidare skulle en sådan redigering af lagbestämmelsen, som herr Byström ifrågasatt, medföra, att man kastar öfver ända den i alla af lag skyddade samhällen af ålder gällande regel, att hvar och en, som åtalar en annan, är skyldig bevisa sina påståenden. Jag tror, att detta är ett juridiskt axiom, som ingen af ledamöterna här i denna kammare kan bestrida. Om man nu antager den föreslagna bestämmelsen, skulle hvarje åtalad krögare vara skyldig att bevisa sin oskuld. Men detta vore att, så att säga, ställa frågan rent af på hufvudet, och den naturliga följderna här af blefve den, att man öppnade en oberäknelig väg för alla bränvinsadvokater att göra i slika affärer, något, som Andra Kammaren helt säkert icke heller vill vara med om.

Beträffande reservationen, förutsätter denna åter någonting, som icke finnes i vår processlag, nemligen fri bevispröfning. Jag vill erinra den ärade reservanten derom, att Riksdagen för ett år sedan afslög ett lagförslag om fri bevispröfning, och att således domstolarna äro ovilkorligen bundna vid att äfven med afseende på krögare använda den legala bevismetoden. Dessa skola alltså dömas på samma sätt som andra svenska medborgare — ty krögare skulle väl vara svenska medborgare, de såväl som alla andra, — efter omständigheter, som synas sannolika; men icke får man här i vårt land döma människor på bara indicier, så länge gällande lag stadgar, att full bevisning skall föreläggas.

Ang. ändring
af 47 §
bränvins-
försäljnings-
föreskrifningen.
(Forts.)

Ang. ändring
af 47 §
bränvins-
försäljnings-
förrordningen.
(Forts.)

Slutligen skulle ett antagande af motionerna uppenbarligen medföra en undantagslagstiftning för krögare. Men, mina herrar, dessa äro ju också människor, fastän de äro krögare, och det är färligt att slå in på en väg, som skapar undantagslagar. Börjar man med en sådan, hvar skall det sedan sluta?

Med anledning af dessa mina korta anmärkningar om de föreliggande motionerna och reservationen får jag taga mig friheten yrka bifall till utskottets förslag samt afslag å motionerna och reservationen.

Herr Meyer: Herr greve och talman! Jag skall icke till bemötande upptaga alla de anmärkningar, som blifvit framställda mot utskottets förslag.

Det har redan påpekats, att den fråga, som föreligger, icke är någon ny fråga. Kammaren har vid upprepade tillfällen pröfvat den, och vid alla dessa tillfällen har kammaren förkastat förslag af liknande art, och detta på den grund, att kammaren icke velat frångå den princip, som den annars håller så strängt på, nemligen att ingen må straffas för brott, då han icke erkänt eller kunnat öfverbevisas om att han begått det. Men det är alldeles uppeubart, att om man antar motionärens förslag, skulle det kunna inträffa, att en person straffas för ett brott, som han icke begått, blott skenet emot honom är någorlunda starkt, och om också reservanterna hoppas, att något sådant icke skall ske, utan att domstolarne skola akta sig för att begå en orättvisa, så kan jag för min del icke finna detta skäl tillräckligt starkt för att motivera ett frångående af den gamla, erkänt goda principen.

Behovvet af ändring kan väl för öfrigt icke vara så stort, som man velat låta påskina, ty förhållandet är ju det, att om en förseelse mot bränvinsförsäljningsförrordningen begås — och den förseelse, man här egentligen velat träffa, är väl utskänkning på olaga tid — och värdshusvärden blir åtalad, men förklarar, att han icke haft vetskap om saken, så blir biträdet, som sålt eller tillhandahållit spriten, enligt gällande författning dömd till böter och kan till och med, om jag icke misstager mig, dömas till fängelse. Om det då varit värdshusvärden, som stått bakom, så att det varit med hans medgifvande, som den olaga utskänkningen skett, så är det tydligt, att det blir han, som i verkligheten får betala böterna, och att han sålunda kommer att träffas af straffet, i och med det man träffar biträdet, och, såsom jag har påpekat, kan biträdet åtalas och måste fällas, i fall det kan bevisas, att det verkställt försäljning på olaga tid eller begått någon annan förseelse mot förrordningen. Här af framgår, enligt min mening, att behovvet af en sådan lagförändring som den föreslagna icke är så stor, som man velat låta påskina.

Nu har den ärade motionären — jag talar om herr Byström, ty herr Zotterman har ju tagit tillbaka sitt yrkande — åberopat ett uttalande, som fälts af herr Lindhagen under debatten rörande denna fråga i fjor, och ansett, att man bör fästa stor vikt vid ett uttalande från ett sådant håll. Detta är ju också alldeles riktigt. Men läser man detta uttalande, som åberopas i motionen och är återgifvet i ut-

skottets betänkande, enbart, så kunde man deraf få den uppfattningen, att herr Lindhagen förordat bifall till en sådan lagstiftning som den af motionären föreslagna. Men läser man början af herr Lindhagens anförande, så finner man, att han uttryckligen uttalat sig för att ingen må fällas till ansvar under annan förutsättning, än att han erkänt eller blifvit öfverbevisad om brottslighet, och han förklarar i sammanhang härmed, att hvarje verklig jurist skulle känna sig mycket ledsen, ifall kamrarne skulle godkänna den motion, som då förelåg och som gick i samma syfte som nu föreliggande. Alltså får man icke tolka herr Lindhagens yttrande så, som skulle han för sin del vilja bifalla motionen.

*Ang. ändring
af 47 §
bränvins-
försäljnings-
förordningen.
(Forts.)*

Jag skall äfven tillåta mig att påpeka — kanske borde jag hafva börjat mitt anförande dermed — att det klander, som rigtats mot utskottet, därför att det icke utförligare motiverat sin hemställan om afslag å de väckta motionerna, synes mig oberättigadt. Utskottet kunde ju hafva tryckt af några föregående års betänkanden och på detta sätt fått ett ganska digert utlåtande, men det hade ju ändå blifvit precis detsamma, som förut blifvit sagdt, och som kamrarnes ledamöter nu sjelfva kunnat taga reda på i de gamla betänkandena, om de icke varit belättna med den korta motivering, som utskottet bestått i nu föreliggande betänkande.

Jag tror icke, att jag behöfver inlåta mig vidare på denna sak. Den har samma läge nu som förlidet år och vid de föregående tillfällena, då denna kammare afslagit liknande motioner, och några nya skäl hafva icke blifvit anförda, som skulle kunna förmå kammaren att frångå det beslut, som den i fjor och vid föregående tillfällen fattat.

Jag ber på dessa skäl få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Waldenström: Ehuru Första Kammaren redan bifallit utskottets betänkande, skall jag likväl tillåta mig att yrka bifall till herr Byströms motion, och jag gör detta hufvudsakligen på de skäl, som grefve Hamilton i sin reservation anført, och hvilka han här närmare utvecklat.

Jag tror, att de faror, som åtskilliga talare här framhållit, i sjelfva verket äro ganska ringa. Hvad först angår det påståendet, att det skulle vara en alldeles ny princip, som man nu ville införa i lagstiftningen, och hvarom här så mycket talats, så är ett sådant påstående origtigt. Samma princip är ju redan tillämpad i fråga om bränvinstillverkning, och ingen har talat för att den skulle tagas bort. Principen förekommer äfven i tryckfrihetsförordningen; och om också i utskottets betänkande blifvit frambållen den väsentliga skillnaden mellan straffbestämmelserna i tryckfrihetsförordningen och bränvinsförsäljningsförordningen, så förändrar detta icke saken så, att man deraf kunde draga den slutsatsen, att det skulle vara en ny princip, som man nu ville införa i lagstiftningen. Det är alltså ingen ny princip alls. — Det kan visserligen vara farligt att stifta undantagslagar, men det veta herrarne ju, att hela bränvinslagstiftningen är ett undantag från näringsfrihetslagstiftningen, och det är därför icke emot

Ang. ändring af 47 § bränvins-försäljnings-förordningen. principen att antaga en bestämmelse, sådan som herr Byström nu föreslagit.

Jag tror också i likhet med grefve Hamilton, att förslaget har fördelar med sig derigenom, att man i mycket flera fall än nu skulle kunna komma åt den verkligt brottslige. Ty det torde icke vara herrarne obekant, att de, som idka bränvinsutskänkning, kunna på tusen sätt ställa så till, att det ser ut, som om de icke visste af några missbruk vid försäljningen. De kunna till och med säga åt ett biträde så här: »Ni får icke göra det eller det», men tillika, just som de vända biträdet ryggen, blinka en liten smula med ögonen; och biträdet vet då mycket väl, hvad detta har att betyda samt handlar sedan i öfverensstämmelse med sin principals innersta önskningar. Blir denne derefter åtalad, så säger han naturligtvis, att han icke vet af saken, och huru öfvertygade domstolarna än kunna vara, att han varit medveten om hvad som skett, och huru gerna de skulle vilja fälla honom, hafva de likväl ingen möjlighet att komma åt honom.

Man har försökt bevisa omkull motionen med det, att de nuvarande straffbestämmelserna äro af den beskaffenhet, att, om de tillämpades på egaren till näpst för hvad hans biträde gjort, detta skulle leda till orimligheter. Ja, det kan ju hända, att med antagandet af förevarande förslag måste följa en ändring i bestämmelserna angående det straff, som skall träffa den skyldige; men detta bör ju icke hindra att antaga sjelfva principen, så att egaren göres ansvarig för förseelse, som begåtts af hans hustru eller biträden. Han får väl anses vara skyldig att vaka öfver att det yrke han idkar skötes på ett ordentligt sätt.

Mine herrar! På grund af hvad jag nu sagt, får jag yrka bifall till herr Byströms motion.

Med herr Waldenström förenade sig herr *Eriksson* i Elgered.

Vidare yttrade:

Herr Lundström: Under förra årets riksdag, då herr Zotterman afgaf i förevarande fråga en motion, som sträckte sig något längre än den motion, som han i år aflemnat, kunde jag, vid frågans behandling inom bevillningsutskottet, icke biträda det beslut, som utskottet då fattade, utan uppsatte jemte herr Göransson en reservation, uti hvilken vi upptogo en del af den »kläm», som fans i herr Zottermans motion. Denna reservation tog herr Zotterman upp och yrkade i ett anförande här i kammaren bifall till motionen med den af oss föreslagna förändringen. Denna bestod deri, att en mellanmening skulle utgå ur klämmen. Mot herr Zotterman uppträdde då herr Fredholm med ett långt anförande, och genomläser man detta, finner man deri tydligen, att han alldeles bestämdt var emot bifall till den reservation, som vi då hade framställt. Den vann ej heller något vidare understöd, utom det att herr Lindhagen uppträdde och förklarade, att från vissa praktiska synpunkter vore motionen nog berättigad, men att å andra sidan från principiel synpunkt svårigheter stodo motionen i vägen, så att icke

heller han kunde yrka bifall till densamma, och han afslojade sitt *Ang. ändring af 47 §* anförande med att icke göra något yrkande.

När således fjorårets reservation icke vann mer understöd, så ansåg jag det icke värdt att i år återkomma med densamma, synnerligast *brännvins-försäljnings-förordningen.* som jag befarade att få stå ensam om min mening. Detta är anledningen till att jag instämt med de öfriga utskottsledamöter, som antecknat sin tillslutning till grefve Hamiltons reservation. (Forts.)

Hvad sjelfva saken beträffar, så har jag fortfarande samma uppfattning som den, hvilken uttrycktes i fjorårets reservation, eller att en krogföreståndare får anses ega så pass mycket intresse af sin affär, att han bör ansvara för de förseelser vid affärens bedrivande, hvilka begås af hans tjenare. Om utskänkning pågår utöfver den i lag bestämda tiden, så är väl förhållandet oftast det, att sådant sker med hans vetskap och i den uppfattning att det skall öka hans inkomster. Gjorde det icke detta, så tänker jag att han nog skulle vara vida mer angelägen derom, att krogen stängdes å laga tid.

Jag skall icke längre uppehålla mig vid denna sak, utan endast be att få hemställa, att kammaren måtte bifalla herr Byströms motion.

Herr Byström: Herr talman, mine herrar! För några dagar sedan var en tullfråga å bane här i kammaren, och då yttrade herr Fredholm, att han tyckte, att det var egendomligt, att en af talarne, som året förut talat som frihandlare, nu talade som protektionist. Jag skulle vilja uttala nästan samma förvåning öfver herr Fredholms eget yttrande, då han i fjor talade så kraftigt mot herr Zottermans motion och framhöll, att det yrkande, som jag nu framställt, eller något liknande vore mycket lämpligare. Då ansåg han den formen såsom »ett mycket mildare vilkor för straffets inträdande», men i år finner han den så sträng, att han hellre skulle vilja taga herr Zottermans framställning i ämnet, om den hade haft någon utsigt att gå igenom. I allt fall tyckte han bättre om den. Jag kan icke förstå, huru det kommer sig, att han talar så, så framt det icke möjligen beror på att han icke vill, att någon motion alls i denna riktning skall vinna kammarens bifall.

Men nu säger herr Fredholm, att han ville hafva en lag, som vore ännu mera effektiv än den vi föreslagit. Under sådana förhållanden tycker jag dock, att det är egendomligt, att icke herr Fredholm sjelf framlagt något dylikt förslag, ty han har ju tillfälle att i utskottet göra sina yrkanden, och dertill står det ju honom som andra fritt att väcka motion i ärendet, och något sådant skulle sannerligen hafva varit välkommet.

Man säger, att man bör gå varsamt till väga i fråga om att taga steg i prohibitistisk riktning. Jag tror icke, att Riksdagen behöfver särskilda förmaningar i detta fall, den förhastar sig sannerligen icke, då det gäller nykterhetsreformer.

Hvad angår den invändningen, att genom antagandet af mitt förslag det skulle kunna inträffa fall, då en person finge lida för en annans förseelse, tillåter jag mig att påpeka, att detta händer på många andra områden här i denna världen. Så är det t. ex. vid byggnadsföretag; en byggmästare får inom ett visst område svara för hvad hans arbetare gjort,

Äfven då det skett honom ovetande. Förut har jag anført ett par andra exempel. Principen finnes sålunda redan på så många områden, att jag icke förstår, hvarför här skulle vara en särskild undantagslag till fördel för dem, som hafva en så farlig handtering, som bränvinsförsäljarnes är. Herr grefve och talman, jag yrkar fortfarande bifall till reservationen.

Ang. ändring
af 47 §
bränvins-
försäljnings-
föreskrifningen.
(Forts.)

Herr Lindhagen: Jag har utan all förtjenst blifvit åberopad som auktoritet i denna fråga, och då detta åberopande skett från målsmän för de båda motsatta uppfattningar, som i denna fråga göra sig gällande, så hafva mina grannar ansett, att jag borde yttra mig i frågan.

Nu är det naturligtvis en allmän regel i rättskipningen, som alla hålla på, att ingen bör dömas utan att vara öfverbevisad om sin förseelse, och det var från den synpunkten som jag erinrar mig, att jag förra gången, då denna fråga var före, framhöll, att en verklig jurist — uttrycket användes en smula ironiskt, det vill säga jag menar en jurist, som var bara jurist — skulle blifva ytterst sorgsen, om förslaget ginge igenom. För min del vill jag dock erinra, att det finnes vissa slags brott, som kallas brott mot ordningsföreskrifter. De straff, som äro stipulerade för öfverträdelse af sådana föreskrifter, äro vanligen af lindrigare art samt afsedda att utgöra påföljd för åsidosättande af ett visst åliggande, vare sig det sker uppsåtligen eller genom vårdslöshet. Det förekommer därför i otaliga fall och på grund af en mängd förordningar, att personer få böta för förseelser, som i sjelfva verket begåtts af deras underordnade. Då nu denna fråga enligt min uppfattning icke gäller annat än en ordningsföreskrift, så ligger det i sakens natur, att man icke kan jemföra de regler, som i detta fall skola tillämpas, med dem, som äro tillämpliga, då det gäller svårare förbrytelser.

Hvad angår herr Holmgrens yttrande, att vi icke skulle kunna tillämpa fri bevispröfning, därför att lagen föreskrifver legal bevispröfning, så vill jag påpeka, att faktiskt redan nu fri bevispröfning tillämpas, och att stadgandet om den legala bevispröfningen blott är en död bokstaf. Då det år 1897 var fråga om fri bevispröfning och jag yttrade mig till förmån för densamma, så innebar detta blott, att jag önskade, att lagens bokstaf måtte bringas i öfverensstämmelse med hvad som allmänt tillämpas i praktiken.

Från min synpunkt finnes icke det ringaste hinder att bifalla herr Byströms motion. Jag tror, att ett bifall till densamma skulle visa sig praktiskt i tillämpningen och förvisso motsvara alla de önsknningar, som domstolarne ega, att komma till ett rimligt, godt och förnuftigt resultat.

Af dessa skäl yrkar äfven jag bifall till herr Byströms motion.

Herr Zotterman: Blott ett par ord med anledning af hvad grefve Hamilton anmärkte mot mig. Hvad han tillvitade mig, var, så vidt jag rätt uppfattade det, att jag allt för sent kommit med mina anmärkningar mot bevillningsutskottet. Jag borde hafva gjort det, menade han, första gången jag motionerade i frågan. Derpå vill jag svara, att jag båda de gånger, då jag väckt motion i denna fråga, 1895 och 1898, gjort anmärkning mot utskottets sätt att behandla motionen

äfvensom ingått i bemötande af de skäl utskottet framhållit för afslag, och senast i fjor gjorde jag den anmärkningen, att utskottet i sjelfva sakfrågan, huruvida det fans några förseelser af åberopade art, var, som jag uttryckte mig, alldeles döfstumt. Om jag under för handen varande förhållanden nu gör den anmärkningen, att utskottet icke egnat min motion en tillfredsställande behandling, så torde jag väl få anses vara i min goda rätt och icke kunna beskyllas för vare sig uraktlåtenhet eller inkonsequens, då jag i år, på sätt jag redan gjort de båda föregående gånger, då min motion förelegat, rigtar en anmärkning mot utskottets sätt att behandla min motion.

Jag vill vidare framhålla, att det är en väsentlig skilnad mellan min motion i fjor och den i år. Jag har försökt att följa den gång frågan har haft i bevillingutskottet och inom denna kammare, och jag har trott, att jag i denna kammare skulle kunna vinna framgång i år, om jag stannade vid det förslag, som i fjor omfattades af reservanterna från Andra Kammaren. Jag begärde då, låt vara inom parentes, att husbonde-ansvar skulle gälla helst hela förordningen, men åtminstone i fråga om utskänkning på olaga tid inom utskänkingslokal. Det gälde då förordningen i hela dess omfattning, på sätt som herr Byström nu föreslagit. När jag icke då kunde få tillräckligt understöd för mitt förslag, så ville jag taga saken med inskränkta omfattning och trodde, att under sådan form något motstånd icke skulle förekomma hvarken inom utskottet eller Riksdagen. Men rörande denna min nuvarande motion, der mitt ursprungliga förslag blifvit på ofvannämnda sätt inskränkt, har utskottet icke sagt ett enda ord. Det är om detta utskottets sätt att behandla motionen, som jag sagt, att det kunde gifva mig anledning att yrka återremiss. Men på grund af de nuvarande förhållandena ville jag icke göra det. Och då, såsom jag sade, när jag hade ordet första gången, mitt syfte är detsamma som herr Byströms, så saknar jag anledning att frångå mitt yrkande om bifall till reservationen, hvilket ju är detsamma som bifall till herr Byströms motion.

Herr greve Hamilton: Endast några få ord, herr talman.

Hvad herr Zotterman beträffar, så har jag icke tillvitat honom någonting; han har rättighet att säga hvad han vill om motionen. Jag har blott sagt, att i frågans nuvarande läge och sedan utskottets afstyrkande utlåtande två gånger godkänts af Riksdagen, det icke vore lämpligt att nu yrka på återremiss för närmare utredning. Blott detta har jag yttrat, och det kan jag stå för.

Jag begärde ordet egentligen endast därför, att jag blef helt förskräckt, när en så gammal och van kämpe i nykterhetens sak som herr Waldenström gjorde en sådan eftergift, som då han sade, att det kunde hända, att, om vi antoge förslaget, vi sedan blefve tvungna att ändra straffbestämmelserna. Hvarför skulle det ske och hvartill skulle det tjena? Straffbestämmelserna äro, såsom herr Lindhagen påpekade, böter och ganska låga böter. Dertill kunna de blifva skyldiga att betala tillverkningsavgift för det brännvin, som utskänkes, och slutligen kunna de förlora den rättighet, som de hafva. Men när dessa straffbestämmelser anses lämpliga i de fall, då husbonden för närvarande ansvarar

Ang. ändring för tjenares förbrytelse, så finnes ingenting, som här skulle göra dem af 47 § olämpliga. Och mot de nuvarande straffbestämmelserna har jag aldrig bränvins-försäljnings-förordningen. hört, att någon gjort någon invändning.

(Forts.)

Herr Fredholm: Man har förebrått mig att hafva handlat inkonsekvent, då jag förra året afstyrkte herr Zottermans motion, men i år uttalat min sympati för densamma, och då jag i fjor framhöll herr Byströms motion såsom rimlig eller i allt fall rimligare än herr Zottermans. Detta är emellertid icke någon inkonsequens. Herr Zottermans motion i fjor var en annan än den han väckt i år, och jag anser fortfarande i år likasom i fjor, att herr Byströms förslag är rimligt. Men detta är icke nog för mig, äfven om det skulle gälla endast ordningsföreskrifter. Ty man måste äfven taga hänsyn till straffmättet för öfverträdelse. Det är skilnad på 10 å 50 kronors böter och på att förlora rättigheten att utöfva sin näring, om man gör sig skyldig till förseelse mot en ordningsföreskrift. Detta har herr Waldenström förstått. Men när han säger, att vi nu kunna ena oss om principen och sedan bestämma straffmättet, så anser jag deremot, att det vore klokare att göra detta på samma gång. Det är just det, att frågan har en större omfattning, än den motionären tänkt sig, som gör, att jag skulle vilja vara med om att tillstyrka en skrivelse till Kongl. Maj:t för att få frågan utredd, hvilket diskussionen visat, att den nu icke är.

Herr Ivar Månsson: Jag har begärt ordet för att få uttala min åsigt i denna fråga. Det är nemligen här, enligt min tanke, meningen att taga första steget i den rigtning, hvaråt en sträfvan framträdde vid förra riksdagen, nemligen till fri bevispröfning. Här är just föreslaget ett första steg på denna väg. I alla händelser undrar jag, om kammaren är beredd att taga något sådant steg, och vågar säga, att nu äro vi färdiga att träda in på den vägen. Vore det fråga om att besluta en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran att få lagstiftningen i förevarande ämne att gå i den rigtning, som motionärerna nu vilja, då skulle jag kunna förstå det och vara med derom, ty jag anser, att frågan har sitt berättigande. Men att stifta en bestämd lag och att ändra nuvarande lagbestämmelser genom ett bestämdt lagförslag, hvarigenom man säger, att husbonde skall svara för en förbrytelse, derest icke omständigheterna göra sannolikt, att förbrytelsen blifvit begången utan hans vetskap, deri ligger, mina herrar, enligt min tanke den fria bevisföringen, och således är det icke bevis, utan öfvertygelsen hos domaren, som skall fälla utslaget. Betrakta vi frågan såsom den i verkligheten är, så kunna vi icke annat än erkänna detta. Och hafva vi en gång erkänt denna princip, så är det måhända ganska svårt att komma ifrån den.

För min del skulle jag vilja vara med om en skrivelse till Kongl. Maj:t i den rigtning, som motionärerna föreslagit, men att antaga ett lagförslag och att kammaren skall uttala sig på det sätt, som nu är ifrågasatt, det vågar jag icke vara med om, hvarför jag, herr talman, i det skick, hvori frågan nu föreligger, anhåller att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Herr Jansson i Krakerud: Jag ber om ursäkt, att jag upptager kammarens tid, men jag skall endast yttra några ord med anledning af den siste ärade talarens anförande.

Han sade, att han var förskräckt för att bifalla herr Byströms motion, därför att det vore ett första steg till fri bevispröfning inför rätta. Jag vill dock fästa den ärade talarens uppmärksamhet derpå, att så ingalunda är förhållandet, ty uti bränvinstillverkningsförordningen förekommer en bestämmelse af alldeles samma ordalag, som den motionen nu innehåller, hvilken tillämpats under rätt många år och icke befunnits samhällsvådlig. Således tror jag, att samme ärade talare bör finna, att den nu föreslagna ändringen i 47 § bränvinsförsäljningsförordningen icke heller är samhällsvådlig.

Medan jag har ordet, skall jag be att få erinra derom, att en af bevillningsutskottets ledamöter, som biträdt det beslut, hvartill utskottet kommit, yttrade, då han hade ordet, att det icke förefunnes något stort behof af att ändra 47 § i bränvinsförsäljningsförordningen. En annan utskottsledamot erkände, att paragrafen vore föråldrad, i ty att han anmärkte, hvilket jag förut gjort inom utskottet, ehuru utskottet icke fäste någon uppmärksamhet derpå, att hustru är inregistrerad i bredd med tjenstehjon. Då man således här i kammaren erkänner, att nämnda paragraf är föråldrad, och det derjemte erkännes, att det är ett behof att vidtaga ändring af denna paragraf, så är det märkvärdigt att, när en motion i sådant syfte framkommer, man tror på bevillningsutskottet såsom på lilla katekesen, och då vill man icke vara med om någon den ringaste förändring. Hvilket förslag man än framställer, så vinner man icke något gehör. Jag får verkligen beklaga detta, ty om man är rädd för att få en sådan lagstiftning i nykterhetsfrågan, att man får bakslag, då borde man väl öfverväga, huruvida man icke borde taga ett *litet* steg för att rätta ett erkändt missförhållande. Men något sådant har jag icke hört från ett visst håll, och det är det, som jag vill begagna tillfället att beklaga.

En ärad ledamot af bevillningsutskottet nämnde, att han skulle vilja vara med om en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Det är utan tvifvel icke någon anledning att misstänka, att så icke var hans verkliga mening, och för min del skulle äfven jag varit med derom, om det vunnit något understöd inom utskottet, ty det skulle hafva ledt till samma resultat. Om man nu bifaller herr Byströms motion, så är det klart, att Riksdagens beslut icke blir i öfverensstämmelse dermed, ty Första Kammaren har naturligtvis afslagit densamma, men om Kongl. Maj:t skulle gå i författning om verkställande af en revision utaf bränvinsförsäljningsförordningen, hvilket jag för min del tror kommer att ske, så synes det som om det vore en fördel att bifalla motionen, ty derigenom skulle de, som erhålla uppdrag att revidera ifrågavarande förordning, sättas i tillfälle att taga under ompröfning 47 § i samma förordning. De äro då naturligen icke bundna af Andra Kammarens beslut, utan kunna se till, hvad som kan göras i det syfte, som kammaren beslutit.

Det är med anledning häraf, som jag anhåller att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen och afslag å utskottets hemställan.

Ang. ändring
af 47 §
bränvins-
försäljnings-
förordningen.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats avslutad, biföll kammaren till en början utskottets hemställan i första punkten. Härefter framstälde herr talmannen, enligt de i afseende å andra punkten gjorda yrkandena, propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag derå och bifall i stället till herr Byströms i ämnet väckta motion; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare propositionen. Som votering likväl begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af följande omröstningsproposition:

Den, som med afslag å hvad bevillningsutskottet hemställt i andra punkten af förevarande utlåtande n:o 4 bifaller herr Byströms i ämnet väckta motion, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen utföll med 95 ja mot 83 nej; och hade alltså kammaren bifallit herr Byströms i ämnet väckta motion.

§ 16.

Slutligen föredrogos, hvart för sig, och biföllos lagutskottets nedannämnda utlåtanden:

n:o 8, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 3 mom. i förordningen om biskops- och superintendentsval den 30 maj 1759;

n:o 9, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning i fråga om frånstyckad hemmansdels eller afsöndrad jordlägenhets frigörande från viss intecknad gäld; och

n:o 10, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen med begäran om utarbetande af förslag till lag om sameganderätt till fast och lös egendom.

§ 17.

För motions afgifvande hade sig anmält herr *J. Nydahl*, som nu aflemnade en motion om ändring af § 14 riksdagsordningen.

Denna motion, hvilken erhöll ordningsnummer 225, begärdes på bordet och bordlades.

§ 18.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

bevillningsutskottets memorial n:o 5, i anledning af kamrarnes

skiljaktiga beslut rörande punkten 2:o) i bevillningsutskottets betänkande n:o 1 angående vissa delar af tullbevillningen;

samma utskotts betänkande n:o 6, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t angående införande af frilager och frihamnsanläggningar;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 12, i anledning af väckt motion om straffbestämmelser för olofligt borttagande af vilda bär å annans mark;

n:o 13, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t angående ändring af 62 § i strafflagen för krigsmagten;

n:o 14, i anledning af väckt motion om lagbestämmelser till skydd för det fria arbetsaftalet;

n:o 15, i anledning af väckt motion angående ändrade bestämmelser i fråga om kungörande af slutting; och

n:o 16, i anledning af väckta motioner om skrivelse till Kongl. Maj:t angående ändring af 7 § i förordningen om kyrkostämma m. m.; samt

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5, i fråga om skrivelse till Kongl. Maj:t angående åtgärders vidtagande i syfte att bringa tullstadgan och tullverkets tjänstgöringsreglemente i öfverensstämmelse med trafikens kraf m. m.

§ 19.

Justerades protokollsutdrag.

§ 20.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>E. L. M. Hedin</i> i Torp	under	2 dagar	fr. o. m. den	21 dennes,
» <i>L. Eriksson</i> i Bäck	»	6	»	» 19 »
» <i>C. A. Carlsson</i> i Hede	»	12	»	» 22 »
» <i>E. Nilsson</i> i Kattleberg	»	14	»	» 22 »
» <i>O. A. Brodin</i>	»	4	»	» 22 »
» <i>A. Olsson</i> i Mårdäng	»	5	»	» 20 »
» <i>P. Andreasson</i>	»	8	»	» 22 »

Härefter åtskildes kammaren kl. 3,31 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.